

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Сучасні проблеми права в Україні

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

1 жовтня 2014 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2014**

Сучасні проблеми права в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2014.- 72 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ІСТОРИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЄВРЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В ПЕРІОД СУДДІВ

Гартман Мар'яна Тарасівна

аспірантка кафедри теорія та історія держави і права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородського національного університету»

На думку істориків, період суддів становить близько 200 років, з XII по XI ст.ст. до н.е. та бере свій початок після смерті Ісуса Навина [1, с.68]. Все, що нам відомо про цей період, ґрунтується на книзі Шофтїм – одній із книг Танаха. Даний період історії єврейського народу названий періодом суддів на підставі форми правління, що існувала в цей час.

Історичними передумовами виникнення періоду суддів були:

1. Завоювання землі Ханаанської та розподіл її території між дванадцятьма колінами Ізраїля (Рувим, Семеон, Юда, Іссахар, Завулон, Дан, Нефталин, Гад, Асир, Веніамін, Манасія, Єфрем), що являли собою територіально-відокремлені та організовані союзи;

2. Відсутність єдиного вождя, який би взяв на себе управлінські та організаційні функції по відношенню до керівництва народу;

3. Не дивлячись на те, що ізраїльський народ об'єднували спільні предки, єдина релігійна віра та норми права, все ж спостерігалася децентралізація єврейської нації.

Стан, що був на той момент в середині єврейського народу описується в книзі Шофтїм 21:25: «Того часу не було царя в Ізраїлі, - кожен робив, що здавалося правдивим в очах його!»[2]. Все це вимагало об'єднання ізраїльських племен в єдиний народ під єдиним керівництвом, і цей процес почався періодом суддів.

Після смерті Ісуса Навина народ відійшов від тих принципів та правил, які установлені були Богом та передані Мойсею, систематично порушувалась домовленість, укладена біля підніжжя Сіная. Ось як про це згадується в Танасі: «І Ізраїлеві сини чинили зло в Господніх очах, і служили Ваалам. І поставив Господь суддів, і вони рятували їх від руки їхніх грабіжників. А коли Господь ставив їм суддів, то був із суддею, і рятував їх із руки їхніх ворогів по всі дні того судді, бо Господь жалував їх через їхній стогін через тих, що їх переслідували та гнобили» [2, Шофтїм 2:11-19]. Таким чином, народом починають управляти судді - שופטים, (шофтїм), за назвою яких і була названа книга Шофтїм (книга Суддів).

Описуючи епоху суддів, можна виділити наступні особливості, які допоможуть зрозуміти стан правопорядку, що існував в тогочасному єврейському суспільстві: 1) відсутність територіальної та духовної єдності в Ізраїльському народі; 2) відступництво народу від закону та, як наслідок, постійні військові конфлікти з боку сусідніх народів.

Враховуючи такі умови існування єврейського суспільства, судді були покликані виконувати дві важливі функції в народі. З однієї сторони, вони виконували роль «воєнних вождів», «воєнних лідерів», які вели оборонні війни та захищали коліно чи групу колін Ізраїлевих від ворожих набігів. З іншої сторони, їм приходилось брати на себе роль судді в нашому розумінні та вирішувати судові спори: «А Девора, жінка-пророчиця, - вона судила Ізраїля того часу. І сиділа вона під Девориною Пальмою, між Рамою та між Бет-Елом в Єфремових горах, а Ізраїлеві сини приходили до неї на суд» [2, Шофтїм 4:5]. Захар Рохлін, описуючи епоху суддів на інформаційному порталі єврейської релігійної громади Санкт-Петербурга зазначає, що назва таких політичних та воєнних лідерів «суддями» пов'язана з роллю, яку вони відігравали між відійшовшим від букви закону народом та Богом. Він вважає, що *шофет* (суддя), в силу наявності в нього позитивних якостей і віри у Всевишнього, виступав у ролі заступника перед Богом за весь народ, встановлював мир і спокій, був посередником на «суді»[3].

На проблему єдності єврейського народу, з якою стикнулися судді, звертає увагу і американська дослідниця – Рут Семюелс, яка описує: «Однією з найбільш важких завдань, з якими зіткнулись судді, було підтримання єдності дванадцяти Ізраїлевих колін, як народу, що прагне до спільної мети. Тепер, коли кожне коліно жило саме по собі на виділеній йому території, з'явилася тенденція до нехтування великими ідеалами, які згуртували їх під час поневірянь в пустелі [4, с.21]» Враховуючи ту місію, яка була відведена суддям в єврейській історії, вони завжди користувалися великим авторитетом в народі за їх мудрість.

Всього в Ізраїлі було 15 суддів, першим з яких являється Отніїл, син Кеназа. Слід зазначити, що всі вони були вихідцями з різних верств суспільства, Їфтах був сином блудниці, Ілля і Самуїл – священиками, Девора – пророчиця, Гедеон – простий робітник. Їх не обирав формально народ, їхня посада не передавалася по спадковості, всі вони були обрані «Вищим керівником» єврейської нації – Богом. Коли Гедеону після перемоги над мідянітськими царями народ запропонував стати правителем, він без роздумів відповів: «Не буду панувати над вами я, і не буде панувати над вами син мій, - Господь пануватиме над вами!» [2, Шофтїм 8:23].

Однак, не дивлячись на авторитет, яким користувалися в народі судді, вони не змогли забезпечити розвиток стійкої централізованої влади

в усіх дванадцяти колінах. Соціальні та економічні умови, що існували в цей час, вимагали більш централізованої системи управління, яка б могла вирішити питання нового образу життя. Попри всі застереження духовних лідерів, єврейський народ, не захотівши виділятися з-поміж інших народів, виявив бажання мати єдиного главу держави, який би установив нову, централізовану форму правління.

Література:

1. Банк Р., Гутин Д. История и наследие еврейского народа. От Авраама до сегодняшнего дня. – М.: АСТ: Астрель, 2007. – 319с.
2. Тора. Пятикнижие и гафтаротт. Ивритский текст с русским переводом и классическим комментарием «Сончино» / коммент. сост. д-р Й. Герц. – М.: Мосты культуры; Иерусалим: Гешарим, 2007. - 1455с.
3. Рохлин Захар. Эпоха судей. «Смутное время» еврейской истории [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jewishpetersburg.ru>
4. Рут Сэмюэлс. По тропам еврейской истории: [Пер. с англ.] / Рут Сэмюэлс; [Репринт. изд.] М.: Арт-бизнес-центр, Издательство «Библиотека–Алия», Молодежна серия, 1992. - 367с.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НОВЫХ РЕЛИГИОЗНЫХ КУЛЬТОВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Ермакова Анна Станиславовна

*кандидат философских наук, Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко*

Право и религия тесно переплетены между собой, так как при построении любого государства в правовом сознании всегда присутствуют религиозные воззрения. Каждый волен исповедать любой способ распоряжения своей жизнью, но реально распоряжаться ею он свободен лишь в пределах аналогичной свободы других людей. Не все вероисповедания разделяют это положение. Такие вероисповедания сами ставят себя вне свободы совести, и поэтому они должны быть ограничены в своих проявлениях. Общество обязано держать их под контролем и прямо запрещать широкую пропаганду и организованное исповедание тех религиозных учений, которые даже косвенно толкают своих последователей на преступления. Учёные считают, что природа государства и его конституции таковы же, как и природа религий, государство действительно произошло из религии и притом так, что финское или римское государство было возможно лишь при

специфической форме, языческой религии этих народов так же, как католическому государству свойственны иной дух и иная конституция, чем протестантскому. В этом проявляется прямая связь права и духовного начала. Право возникает непосредственно из требований религиозной идеи лишь тогда, когда группа людей, одержимых этой идеей, силой подчиняет себе группу других людей, не разделяющих данных религиозных убеждений. Стремление воплотить в законах и других юридических источниках права справедливость свойственно позитивному праву, созданному многими государствами прошлого и современности. И, невзирая на все различия в понимании справедливости отождествления права со справедливостью никогда не было ни абсолютной истиной, ни абсолютной ложью [1].

С распадом СССР, с введением политики «перестройки» и демократии, в странах СНГ возникли новые религиозные организации, а в их среде деструктивные культы, вкладывающие в развитие духовности россиян десятки миллионов долларов, использующих мощные психотехнологии, направленные против личности и общества. Их появление обусловлено сменой и взаимовлиянием мировых парадигм и культур, кризисом традиционных вероисповеданий. Представляется оправданным применение термина «кризисные культы» относительно сущности деструктивных культов. Рассмотрев особенность вероучения наиболее деструктивных по своей сущности культов, можно классифицировать их следующим образом: наукологичные (сайентология, «наука разума»); эзотеричные; (Агни-йога, теософия); христианские; (харизматы, церковь «Иисуса Христа»); восточные культы; (АУМ Синрике, культ Шри Чинмоя); языческие и оккультные; (РУН-Вера, «Родная вера»); демонические (сатанинские) («церковь сатаны» «черное братство»). Вследствие постоянной психологической обработки со стороны лидеров деструктивных некультов, возникает тенденция *«трансформация группового и индивидуального сознания»* ее членов [2, с.82].

Вызывает опасения в странах СНГ тенденция активного вмешательства новых религиозных формирований в политические процессы, а обеспечить стабильность и процветание современному государству может только строгий правопорядок в области религиозной политики. В этой ситуации важнейшими правовыми принципами, лежащими в основе урегулирования межконфессиональных конфликтов должны выступать - толерантность, гуманизм, милосердие, ненасилие, объективность, диалогичность между религией и наукой. Человек - не цель или средство разрешения религиозных конфликтов.

В Украине, с приходом к власти новой политической команды, законодательный орган - Верховная Рада пока не готова решать

проблемы, связанные с реализацией законодательства в области религии. Утвержденные вице-премьер министром Украины по вопросам гуманитарной политики Украины «Мероприятия по нейтрализации деятельности деструктивных тоталитарных культов, минимализации их негативного влияния на общество» (1997) носят декларативный характер. Профессор-богослов А. Дворкин констатировал, что «сектантских формирований в Украине больше, чем в России [3].

Вопросы соотношения закона и свободы должны решаться в контексте *объективного права*, которое «тождественно определению свободы в ее субъективном понимании, поскольку последняя мыслится ограниченной, отмеренной, поставленной в определенные рамки» (Баранов П.П., Несмеянов Е.Е., Шпак В.Ю). За нарушение требований законодательства в области прав и свобод личности, наступает юридическая ответственность. К тому же, право предполагает не только юридические нормы, содержащиеся в законодательстве и других источниках, но и наличные (субъективные права физических и юридических лиц, их правомочия). В первом случае речь идет о праве в объективном смысле, во втором – о праве в субъективном смысле (субъективном праве). Эти термины общеприняты в юридической науке. Государство обязано иметь средства надежного и действенного контроля над соблюдением религиозными объединениями законодательства в отношении прав и свобод граждан. Уверена, что законодательно целесообразно запретить деятельность религиозных культов деструктивного характера, на основании совместной экспертной оценки специалистов-религиоведов, психиатров, компетентных представителей органов самоуправления, правоохранительных органов. Данный опыт регулирования деятельности религиозных организаций давно используется за рубежом. Так, во Франции Национальное собрание проголосовало за законопроект «против новых религиозных движений», предусматривающий от 3 до 5 лет лишения свободы, а также штраф от 300 до 500 тысяч франков за «вовлечение в «секту». В США действует закон «об ответственности за психонасилие», имеющий более 2000 правовых норм, которые регулируют взаимоотношения государства с религиозными организациями. Новое законодательство Японии позволяет правоохранительным органам осуществлять трехлетний надзор за деятельностью новых религиозных организаций. Полиции разрешено производить обыски по месту расположения сект, члены которых обвинялись в массовых убийствах. В Великобритании государственные инстанции, в том числе и суды, придерживаются установки, согласно которой религией признается система взглядов, имеющая теистическое содержание. Так, основываясь на данной концепции, суды в этой стране отказывают признать сайентологов благотворительной организацией,

освобожденной от уплаты налогов, поскольку последняя является «философией существования», а не религией. В Греции, где большинство граждан по вероисповеданию являются православными, в законодательстве закреплены нормы, ограничивающие права католических и протестантских организации. В 1999 году в Польше при Премьер-министре создан специальный «экспертный совет» из представителей министерств, координирующих религиозную сферу общества. Данный совет координирует деятельность государственных органов по противостоянию распространению сектантства в государстве. В Бельгии в целях надзора за «сектантской средой и новыми культами» создана специальная служба «Сюрте де Л-Ета», которая также собирает всю необходимую информацию о нарушении законодательства на религиозной почве. Учитывая позитивный международный опыт в области совершенствования религиозной политики, в странах СНГ законодательные органы только приступили к рассмотрению и реализации законопроектов в области религии, направленных на поддержание психологической безопасности, защиту прав и свобод граждан, в большинстве своем исповедывающих традиционные религии (Армения, Белоруссия, Россия, Литва, Латвия) [4].

Таким образом, соотношение права и религии имеет глубокие исторические корни. Оно различно в различных цивилизациях, различных мировых религиях, различных регионах мира. Соотношение религии и права устойчиво и неизменно в традиционных правовых системах. Оно достаточно подвижно и динамично в европейских странах христианской религии. По мере исторического развития этих стран право и религия как социальные регуляторы все более обособляются друг от друга. Но они при нормальном течении общественных процессов не противостоят друг другу, а в определенных ситуациях осуществляют взаимоподдержку. И это понятно, так как в этих системах социальной регуляции выражаются целесообразные формы человеческого общения и поведения. Разрушение религиозных основ, где бы оно не происходило, никогда не приносило пользы праву и правовому порядку, так как в конечном счете право и религия призваны закреплять и утверждать нравственные ценности, и в этом заложены корни их взаимодействия [5].

Литература:

1. Паращевін М. А. «Інтегративна роль релігії: історико–соціологічний нарис» / М. А. Паращевін. – К. : Інститут соціології НАН України, 2004. – 152 с.
2. Николин А. Церковь и государство / А. Николин // Сретенский монастырь, 1997. Николин А. (свящ.) Церковь и государство (история правовых отношений) – Изд-во Сретенского монастыря, 1997. – 430 с.

3. Цыган В. Церковное право / В. Цыган. – М:Мысль, 1996. – 256 с.
4. Лешан В. Релігія і політика : специфіка взаємодії та українські реалії / В. Лешан // Релігія та соціум. – 2008. – №1. – С. 92 – 96.
5. Саган О. Політологія релігії / О. Саган // Академічне релігієзнавство. Підручник. За наук. ред. проф. А. Колодного. – К. : Світ Знань, 2000. – С. 582 – 603.

СПАДОК МИНУЛОГО – ДЛЯ ІДЕЙ СУЧАСНОСТІ

Рибак Вікторія Олексіївна

здобувач кафедри теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ

Осмилення теоретичного внеску маловідомих українських правників, які підготували ґрунт для становлення і розвитку української філософсько-правової науки кінця ХІХ – початку ХХ ст.ст. в Галичині і сьогодні творять підстави для оптимізації сучасної науки. Йдеться про створення громад, гуртків, правничих видань, які об'єднували громадян, підвищували їхній загальноосвітній рівень і формували правову свідомість.

Ретроспективний аналіз історії національно-культурного відродження у Галичині доводить: вона тісно пов'язана з історією права, яку репрезентували своєю діяльністю і життям у період 1848–1939 рр. вчені-інтелектуали, практикуючі адвокати, нотаріуси і судді.

Відомими правниками аналізованого періоду були Євген Олесницький, Степан Федак, Андрій Чайковський, Кость Левицький, Іван Добрянський, Олександр Іскрицький, Володимир Барвінський, Теофіл Дембицький, Володимир Лучаківський та інші. Попри національне поневолення населення Галичини, зміни політичного і культурного характеру у середовищі онімечення та ополячення визрівали завдяки цій інтелігенції, яка найбільш аргументовано і послідовно продукувала нові тогочасні теорії та концепції у сфері свого професійного фаху. Під впливом такого відродження, починаючи із ХVІІІ ст., активізувався етап збору історичних документів, формування редакцій і програмних змістів перших українських правничих часописів, і особливо культурно-освітніх товариств. Активний період національного відродження, хоча і за наявності одиноких національно свідомих урядовців, вчителів та поліції, був започаткований орієнтовно із 1848–1849 рр. – періоду, названого «професорським». Назву спричинило відкриття двох кафедр (цивільного права; кримінального права) у Львівському університеті (1862 р.). Юридична громада відтак консолідувалася.

Літопис правничої української преси в Галичині започатковував, зокрема, львівський адвокат Антін Павецький, який став редактором першого українського часопису «Зоря Галицька» (1848–1850 рр.), а радник Міністерства справедливості Василь Ковальський заснував видання «Вістника законів державних і правительства» (1852 р.). Помітний слід у розвої правничих ідей залишений ініціаторами видання першого українського правового журналу «Часопись правнича» (1889 р.). Це українські правники О. Огоновський, К. Левицький (редактор), А. Горбачевський, Є. Олесницький, С. Федак, М. Шухевич. Це була перша проба нашої наукової сили на полі правознавства», як зауважено у програмному слові до читача часопису 1 квітня 1889 року у його першому числі.

Зміст порушеної в журналі проблематики, охоплює, починаючи від тем цивільного процесу в Австрії, історії права руського («Правда Руська»), досліджуваних К. Левицьким, до розгляду питання заручин в австрійському праві, проблем «австрійського парного процесу спадщини в українському звичаєвому праві» (С. Дністрянський, П. Стебельський, А. Чайковський), і проблем формування української правничої терміносистеми (К. Левицький). Потугами останнього, незважаючи на матеріальні і поліграфічні труднощі, часопис гуртував найбільш активних юристів аж до 1900 року. К. Левицький відійшов від цих справ через політичну діяльність, і з того часу журнал виходив під назвою «Часопись Правнича й Економічна». Вже через дев'ять років ініціативний С. Дністрянський (редактор видання) створює «Товариство українсько-руських правників», яке протягом 1910–1913 років видавало «Правничий Вістник». Безцінний невивчений спадок – це наш вагомий інтелектуальний дискурс, який творить майбутнє.

Гуртки правників започатковувалися ще з ХІХ ст. у студентському середовищі: «Кружок правників» (1881 р.) – «Академічне Братство» (1882 р.), «Гурток правників». До них долучалися віденська «Січ», «Академічний кружок» (Львів), «Дружній лихвар» (Львів), «Союз» (Чернівці), «Лихвар» (Львів). Консолідація молодих правників відбувалася на ґрунті «організаційної спільноти». Мета – співпраця у громадянському житті та відстоювання прав українців. Хоча об'єднання українських правників і не відбулося, однак 1914 року вони провели з'їзд, який став свідченням внеску юристів у національне відродження Галичини, у розвиток патріотичних почуттів. Відтак перша політична організація українців під назвою «Народна Рада» виникла з ініціативи правників, як і перші політичні партії, товариства, банківські та кредитні установи. Більше 20 правників стали членами товариства «Просвіта». Значним є спадок Костя Левицького, який вів величезну роз'яснювальну роботу серед населення, про суть законів.

Література:

1. Філософія: навчальний посібник / Л. В. Губернський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за заг. ред. І. Ф. Надольного. – 7-е вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – 534 с.
2. Гачко О. Чи можлива історія в епоху постметафізики? / О. Гачко // Наукові записки Українського католицького університету. – Ч. III. Філософія 1. – Львів, 2012. – С. 111–122.
3. Беньямін В. Щодо критики насильства: статті та есеї / В. Беньямін. – К.: Грані-Т, 2012. – 312 с.
4. Андрухів І. Українські правники в національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. / І. Андрухів, П. Арсенич. – Івано-Франківськ, 1996. – 71 с.
5. Антологія правничої думки в Галичині / за заг. ред. М. М. Цимбалюка; укл. А. С. Токарська, О. В. Грищук, М. М. Цимбалюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 408 с.Ф
6. Спиркин А. Г. Философия: учебник / А. Г. Спиркин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Юрайт»; ИД «Юрайт», 2011. – 828 с.

СПІВВІДНОШЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ГУМАНІСТИЧНОГО ВИМІРІВ В ІНСТИТУТІ ПОКАРАННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ТРАДИЦІЇ

Яремко Оксана Михайлівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права
юридичного факультету Тернопільського національного економічного
університету*

Юснатуралістична філософсько-правова ідеологія епохи домодерну ґрунтована на ідеї раціонального, органічно поєданого з морально-етичними та релігійними цінностями – істини, добра, справедливості, гармонії, краси, порядку, милосердя, свободи й рівності всіх членів суспільства тощо. Ця форма раціонального служила критерієм формування і функціонування суспільних інститутів, у тому числі й кримінально-правових, орієнтиром для людини в її вчинках і помислах. Мислителі домодерну шукали джерела людської розумності у вищих, щодо державного ладу, категоріях: в античності – у природно-космічному бутті із його законом Долі; у середньовіччі – в пануючому у Всесвіті Божественному розумі; у Відродженні – в розумно-творчій природі людини.

Відповідно до античних міркувань, закон Долі одним сприяє в усвідомленні та досягненні космічної гармонії, а тих, які через відсутність

розумного начала порушують гармонію правопорядку, прирікає на суворі покарання. Таке трактування закону Долі заперечувало наявність у людини вольового критерію осудності як обов'язкової ознаки будь-якого суб'єкта правових відносин, у тому числі суб'єкта злочину, чим зумовило відсутність в античній правовій реальності повноцінної особистості. Водночас мислителі античності покарання, призначене з метою виховання, вважали розумним, оскільки воно є благом для особи, бо спрямоване на її вдосконалення. Страту або вигнання зі суспільства вважали справедливим покаранням стосовно тих, хто не здатний до вдосконалення.

У середньовічній християнізованій правовій реальності переплелися раціональні, ірраціональні та гуманістичні виміри. В основу розвитку інституту покарання покладено ідеї розумності людської душі й тіла та свободи волі, які були критеріями правомірності її вчинків. Розумний вибір людини залежав від пізнання нею Божественного розуму, що було неможливим без використання ірраціональних засобів. Морально-гуманістичне та ірраціональне, водночас, знаходимо у метафорі про караючий вогонь чистилища, в який потрапляє душа: християнство вселяє людині віру на прощення її гріхів, шляхом їх екзистенціального переживання та спокутування, вимовляння молитов за душі мертвих.

Незважаючи на успадкування раціоцентричних норм римського права, що стосувалися жорстоких видів покарань, канонічному праву належить відмова від ірраціональних методів (наприклад, ордалій) кримінального процесу та вимога ґрунтування вироку суду на раціональних наукових методах, заборона застосування тортур як засобів отримання доказів. Базуючись на систематизованих, логічно обґрунтованих релігійних, ірраціональних за змістом, догмах про людину, яка наділена внутрішніми неповторно-індивідуальними особливостями, канонічне право сформувало відомі сучасності кримінально-правові конструкції злочину, вини, суб'єкта злочину тощо.

Епосі Відродження відома людина, котра самостверджує власну сутність, усвідомлює та творить себе як особистість, розриваючи "священний" зв'язок із природою, космосом, Богом, стає всеціло вільною. Керуючись розумом, вона автономно в обранні власного вчинку та, відповідно, усвідомлює всю повноту власної відповідальності. Людина-творець самої себе, тому лише від неї залежить чи сформуватись їй як особистість із чіткою правомірною установкою, чи, живучи в суспільстві, порушувати прийняті в ньому норми. Вперше у світовій кримінальній-політичній думці звучать неприйнятні для суспільної свідомості й правової практики домодерну, проте через століття реалізовані у практичному житті ідеї: нищівна критика наявної системи покарань, скасування неймовірно жорстоких покарань та запровадження

гуманніших і раціональніших форм каральної політики (відміна смертної кари й впровадження за майнові злочини примусових виправних робіт).

Домодерне суспільство у різних своїх проявах (общинно-родове, поліс, держава як політичне суспільство, християнська община) по патерналістськи ставилося до людини, всеціло поглинало її та розпоряджалося нею, підтримувало людину, проте не давало їй змоги стати індивідуальністю. Величезна роль громадської думки не могла не відобразитися на усвідомленні злочину і покарання. Уявленню про злочинне діяння як порушення наявного для спільного блага, розумно організованого порядку відповідали особливості тогочасних покарань – довічна (пожиттєва) ганьба, тероризування, залякування, клеймування, вигнання, неприборкані відчуття відплати, жорстокі тортури та різноманітні види страт й ін., що свідчить про раціоцентричний інквізиційно-репресивний характер інституту покарання.

Людина в добу європейського модерну – істота складна, суперечлива і парадоксальна. Предметом дослідження мислителів цієї епохи були не тільки позитивні аспекти людського життя, а й вади його, в тому числі, злочинність. Прийняття у XVIII ст. в низці європейських держав кримінальних кодексів, що містили гуманістичні, концептуально оформлені розумні догми (відміна середньовічних катувань, свавілля суддів та смертної кари; проголошення принципу рівності між злочинцем і покаранням; визнання можливості виховного впливу на злочинця тощо) – результат боротьби між прогресивними філософсько-правовими поглядами на людину, правову культуру, інститут покарання та підходом до людини як часткової, раціоцентричної істоти, закоренілою практикою жорстоких покарань. Законодавець уперше в історії західноєвропейської правової культури (на практиці це відбулося значно пізніше) максимально враховує теоретичні вихідні принципи та конкретні пропозиції щодо гуманістичного реформування кримінального, кримінально-процесуального і кримінально-виконавчого права, що висловили філософи права модерну. Саме в цю епоху відбувається становлення людини як розумної істоти, яка на практиці реалізовує цінності розуму, а це, в свою чергу, розвиває науку, суспільні демократичні інститути, норми соціалізації і свободи.

Панівною правовою ідеологією у XIX – першій половині XX століття був легізм із його антигуманною сутністю і раціональністю, вільною від ціннісно-гуманістичного виміру. Наукова раціональність індустріальних держав, лишаючи поза увагою історію, культуру, цінності, мораль, менталітет і характер народу, дбала про стан науково-технічного прогресу та рівень економічного розвитку суспільства, що зумовило швидкий розвиток пенітенціарної системи.

Прагматично-раціоцентричне, технократичне мислення проявлялося

на практиці різким відчуженням особистості, втратою її ідентичності та унікальності, знеціненням людського життя. Як реакція, виникли нові напрямки філософсько-кримінально-правових досліджень (герменевтичний, екзистенційний, феноменологічний, філософія “серця”), які робили акцент на односторонності, зараціоналізованому обґрунтуванні соціально-правових явищ.

Першими проявами практичної гуманізації кримінально-правових відносин, невідомих кримінальному праву попередніх епох, були: умовне і превентивне ув'язнення, підтримання державного обвинувачення прокурором, залучення адвоката у стадію досудового слідства, впровадження статусу омбудсмана, участь у судовому засіданні присяжних, принцип невинуватості, заперечення теорії формальних доказів, заборона тортур, зменшення випадків застосування смертної кари тощо.

Література:

1. Яремко О. М. Контамінація раціонального та гуманістичного вимірів у генезі інституту покарання в контексті європейської правової традиції : дис... канд. наук : 12.00.12 / Яремко Оксана Михайлівна – К., 2009. – 221 с.

ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСТВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Сорговицкий Олег Викторович

*студент факультета экономики и права Барановичского
государственного университета*

Стойчевски Даниел Драганович

*студент факультета экономики и права Барановичского
государственного университета*

Институт гражданства Европейского союза является достаточно интересным. Во-первых, гражданство предоставляется государством, а Европейский союз государством не является, хотя и имеет некоторые черты государства. Во-вторых, ни одно из объединений государств либо международная организация, как иногда рассматривается Европейский союз, не имеет института гражданства.

Институт гражданства Европейского союза был предусмотрен Договором о Европейском союзе 1992 г. В соответствии со ст. 9 Договора гражданами Союза признаются граждане всех государств-членов. Получение национального гражданства влечет за собой одновременно приобретение гражданства Союза [1].

Можно сделать вывод о том, что процесса отдельного приобретения гражданства Европейского союза нет. Нормы национального права государств-членов (а их в настоящее время 28) регламентируют основания и процесс приобретения гражданства государства-члена Европейского союза, а значит, эти нормы могут серьезно отличаться друг от друга, следовательно, и процесс получения единого европейского гражданства будет различным в разных государствах-членах Европейского союза.

В большинстве стран Европейского союза для получения гражданства необходимо соблюсти следующие требования: необходимо проживать на территории государства-члена определенное количество лет (10 лет в Италии, 5 лет в Латвии, 8 лет в ФРГ) и знать государственный язык данного государства, основы его правовой и государственной системы. Однако нам представляется целесообразным, чтобы все страны Европейского союза унифицировали процедуру получения гражданства – определили единый срок, необходимый для проживания в государстве-члене Европейского союза (например, 5 лет). Также можно согласовать и иные требования: знания о государственном языке, о правовой и государственной системе и др. Данную процедуру унификации

целесообразно было бы осуществить с помощью институтов Европейского союза.

Известно, что право Европейского союза основано на принципе интегративности, в соответствии с которым нормы права Европейского союза рассматриваются как автоматически интегрированные в национальные системы права государств-членов. Они подлежат применению национальными властями и судами в том же порядке и в том же объеме, как и соответствующие нормы национального права [3, с. 73].

По нашему мнению, данная мера способствовала бы созданию единых условий и порядка получения гражданства Европейского союза.

Гражданство Союза преследует цели, обращенные в будущее: усилить защиту прав и свобод личности, а также повысить притягательность европейской интеграции среди рядовых членов Сообщества [3, с. 84].

Как подчеркивается в Договоре, европейское гражданство предоставляет гражданам новые права и обязанности по отношению к Союзу и не заменяет, а дополняет гражданство государств Европейского союза [1].

Прежде всего, граждане Европейского союза имеют право избирать и быть избранными в Европейский парламент независимо от места жительства (ст. 39, 40 Хартии). Кроме того, гражданин может голосовать и баллотироваться в качестве кандидата на муниципальных выборах на тех же условиях, что и граждане государства, в котором он проживает [2].

Гражданин Европейского союза обладает правом на дипломатическую и консульскую защиту на территории третьего государства, в котором его государство не имеет своего дипломатического или консульского представительства, на тех же условиях, что и гражданин государства-члена, у которого такое представительство имеется [2]. Это является довольно интересным и прогрессивным положением, которое, несомненно, призвано еще больше повысить защиту граждан Европейского союза за рубежом.

За гражданами Европейского союза закрепляются отдельные права по отношению к некоторым институтам Европейского союза. В частности, они вправе обращаться индивидуально или совместно с другими гражданами с петицией в Европейский парламент по вопросу, который входит в его компетенцию, а также обращаться к Европейскому омбудсмену с жалобами на плохую организацию деятельности институтов и органов Союза [2].

Граждане Европейского союза могут свободно передвигаться как по территории своих стран, так и по территории Европейского союза, выбирать место жительства по своему усмотрению [2].

Экономические и социальные права граждан Европейского союза одинаковые по сравнению с гражданами, имеющими национальное гражданство. Правда, существуют определенные ограничения на доступ к государственной службе и управление государством [3, с. 84].

В то же время, гражданство Европейского союза не обременяет граждан новыми обязанностями, что, несомненно, является большим плюсом.

Таким образом, можно выделить следующие особенности гражданства Европейского союза:

1) гражданство Европейского союза предоставляется автоматически гражданам государств-членов Европейского союза;

2) гражданство Европейского союза является производным от гражданства государств-членов Европейского союза;

3) гражданство Европейского союза предоставляет гражданам дополнительные права, но не налагает обязанности;

4) гражданство Европейского союза не заменяет, а дополняет гражданство государств-членов Европейского союза;

5) процедура получения гражданства Европейского союза зависит от конкретных требований, которые предъявляются государствами-членами Европейского союза к кандидатам на получение гражданства государств-членов Европейского союза. Данные требования различны. По нашему мнению необходимо выработать единые требования и процедуру получения гражданства государств-членов Европейского союза. Данная процедура могла бы быть выработана институтами Европейского союза, основываясь на принципах гармонизации и интегративности права Европейского союза.

В заключение хочется отметить, что наличие института гражданства в Европейском союзе подчеркивает высокую степень интеграции государств для построения сильного и процветающего, единого европейского общества.

Литература:

1. Договор о Европейском Союзе // Право Европейского союза [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://eulaw.ru/treaties/teu.html>. – Дата доступа: 23.09.2014.

2. Хартия Европейского Союза об основных правах // Право Европейского союза [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://eulaw.ru/treaties/charter.html>. – Дата доступа: 23.09.2014.

3. Пастухов, М.И. Европейское право / М.И. Пастухов. – Минск : Тетралит, 2013. – 128 с.

ЩОДО ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНОСТІ ПРИНЦИПІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Стоянова Олена Євгенівна

*викладач кафедри міжнародного права Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна*

Післявоєнна епоха міжнародних відносин відзначилася рядом значних кризових ситуацій. У більшість з них безпосередньо або посередньо були втягнуті великі держави. Так, в 50-х роках виникла «Суецька» або «близькосхідна криза» (після націоналізації Єгиптом Суецького каналу), в 60-х роках «Кубинська криза», в 70-х «Берлінська криза» (коли СРСР перекрив всі комунікації і закрив доступ до Західного Берліна). Також весь період «холодної війни» був станом постійних кризових відносин між великими державами [1, с. 85]. Але вони не призводили до відкритих воєнних сутичок, тому що в міжнародних відносинах, в міжнародному праві пам'ятаючи жахи світових війн затвердилися певні принципи взаємовідносин між державами.

Загальновизнані принципи і норми міжнародного права визнаються конституціями, законами і звичаями держав-членів світового співтовариства складовою частиною їхньої правової системи, тобто джерелами внутрішньодержавного права.

В сучасному світі в результаті процесу глобалізації спостерігається тенденція зростаючого впливу міжнародного права на систему і галузі національного права і гармонізації внутрішнього та міжнародного законодавства. Розглядаючи проблеми взаємодії норм міжнародного і національного права, необхідно зазначити, що міжнародне право і національне право є самостійними, автономними відносно одна до одної і в той же час взаємодіючими, взаємозв'язаними і взаємозалежними правовими системами. Співвідношення і зв'язок між нормами національного і міжнародного права характеризуються їх постійною координацією, взаємоузгодженістю і взаємодоповнюваністю [2, с. 62].

З огляду на специфіку міжнародного права й процесу створення його норм немає визнаного всіма суб'єктами міжнародного права якогось єдиного правового акта, яким би встановлювався перелік вказаних принципів і норм. У сучасному міжнародному праві паралельно діє значна кількість принципів і норм, які визнані усіма державами. Тому вони вважаються загальними, універсальними принципами і нормами міжнародного права. Вони є ядром системи міжнародного права, являють собою основоположні норми даної галузі, імперативні за природою.

Перелік та інтерпретація загальновизнаних принципів міжнародного права зафіксована перш за все в таких фундаментальних міжнародно-

правових актах, як Статут ООН; Декларація 1970 р. ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН; Декларація принципів, якими держави-учасниці будуть керуватися у взаємних відносинах, затверджена Заключним Актом Наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1975 р.; Загальна декларація прав людини ООН 1948 р.; міжнародні пакти про права людини 1966 р.; Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. та ін.

Виходячи зі змісту ст. ст. 1 і 2 Статуту ООН [№ 3], основними принципами взаємовідносин держав визнано: 1) підтримання міжнародного миру та безпеки; 2) колективне співробітництво щодо запобігання та усунення загрози миру і придушення актів агресії або інших порушень світу; 3) залагодження і дозвіл мирними засобами міжнародних спорів або ситуацій, які можуть призвести до порушення миру; 4) розвиток дружніх відносин між націями на основі поваги принципу рівноправності і самовизначення народів; 5) утримання в міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування; 6) територіальна недоторканність або політична незалежність держав; 7) невтручання у внутрішні справи держав; 8) утримання від надання допомоги будь-якій державі, проти якої ООН робить дії превентивного або примусового характеру.

Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН [4] від 24 жовтня 1970 р., проголошує такі принципи: 1) держави утримуються в їхніх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим способом, не сумісним з цілями Організації Об'єднаних Націй; 2) держави вирішують свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрозі міжнародний мир, безпеку та справедливість; 3) обов'язки держав відповідно до Статуту ООН не втручатися у справи, що входять у внутрішню компетенцію будь-якої держави; 4) обов'язки держав співпрацювати між собою відповідно до Статуту ООН; 5) рівноправність і самовизначення народів; 6) суверенна рівність держав; 7) держави сумлінно виконують зобов'язання, прийняті ними відповідно до Статуту ООН.

Ф.І. Кожевников писав: «Більшість загально визнаних принципів і норм було закріплено в Статуті ООН, у Декларації про принципи міжнародного права... 1970 р. і в Заключному Акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 р.» [1, с. 86]. Оскільки він писав про

більшість, можна дійти висновку, що є такі загальновизнані норми і принципи, котрі в ці акти не увійшли. Ще раніше була висловлена думка про зростання кількості й ваги загальновизнаних норм. Так, у Хартії економічних прав і обов'язків держав, яка прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 12 грудня 1994 р., кількість основних принципів збільшилася до 15 (розд. I). Досить емко щодо цього висловився Л. Антонович: «Немає повністю авторитетного, вичерпного і точного переліку основних принципів міжнародного права» [5, с. 35].

Таким чином, міжнародне товариство неодноразово підтверджувало вірність основним принципам міжнародного права, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Воно виходить з того, що порушення будь-якого одного принципу неминуче тягне порушення ряду інших. Разом з тим критерій зарахування до числа основних принципів міжнародного права тієї чи іншої норми до сьогодні не уявляється достатньо чітким [1, с. 86]. Все це може утворити певні труднощі під час правозастосовної діяльності в Україні, оскільки в ряді законодавчих актів містяться положення про пріоритет основних принципів міжнародного права над внутрішнім правом України. Зокрема, Законом України від 29 червня 2004 р. «Про міжнародні договори України».

Література:

1. Черкес М.Ю. Міжнародне право: Підручник. - К.: Правова єдність, 2009.- 392 с.
2. Іванченко О.В. Співвідношення принципів національного та міжнародного права // Юридичний Вісник.- 2011.- № 1.- С. 62-66.
3. Устав Организации Объединенных Наций от 26 июня 1945 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/charter/chapter1.shtml>
4. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН: Утвержденная резолюцией 2625 (XXVI) Генеральной Ассамблеи ООН от 24 октября 1970 г. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.un.org/russian/documents/gadocs/convres/r25-2625.pdf>
5. Antonowicz Lech. Podrecznik prawa miedzynarodowego.- Wyd. Czwarte. W-Wyd. Prawnicze PWN, 1998.- 296 s.
6. Іванченко О.В. Способи узгодження норм національного права з нормами міжнародного права // Юридичний Вісник.- 2013.- № 2.- С. 178-182.

ПІДСТАВИ ТА НАСЛІДКИ РОЗІРВАННЯ АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ

Андрущенко Тетяна Сергіївна

*асистент кафедри цивільного, господарського, адміністративного права
та процесу Чернігівського національного технологічного університету*

Новелою в законодавстві є добровільне врегулювання аліментних зобов'язань – укладення аліментного договору. Не має сумніву, що аліментний договір має свої переваги, оскільки його сторони самостійно визначають права та обов'язки, строк дії такого договору, періодичність платежів, місце платежу, форму та інші істотні умови договору. Проте, бувають ситуації, коли одна з сторін, з певних причин, виявить бажання розірвати його. Таке право закріплено в статті 651 Цивільного кодексу(далі ЦКУ): «зміна та розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом» [1, ст. 651]. Отже, на основі зазначених положень цивільного законодавства можна виділити такі підстави розірвання аліментного договору:

1) невиконання аліментозобов'язаною стороною свого обов'язку щодо сплати аліментних платежів. Аліментний договір по своїй природі передбачає наявність обов'язків тільки для аліментозобов'язаної сторони, а тому порушення строків виконання аліментних зобов'язань, часткове виконання договору або ж невиконання може бути законною підставою для відмови утримуваної за договором сторони;

2) нецільове використання аліментних платежів. Згідно статті 179 Сімейного кодексу України (далі СКУ), аліменти одержані на дитину є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням [2, ст. 179]. В той же час, сімейне законодавство передбачає врегулювання даної проблеми. Так, згідно статті 186 СКУ, якщо у платника аліментів виникають сумніви щодо цільового використання сплачених ним аліментних платежів, то за його заявою всі витрати із суми аліментних платежів контролюються органами опіки та піклування. У разі нецільового використання аліментів платник має право звернутись до суду з позовом про зменшення розміру аліментів або внесення частини аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України [2, ч. 2 ст. 186].

3) істотна зміна обставин. Передумовами нотаріального посвідчення аліментного договору є перевірка факту непрацездатності (за віком або за

станом здоров'я) або потреби в матеріальній допомозі [3, розд. II, гл. 5, п. 4. 8, п. 4. 9]. Так, згідно ч. 1, ст. 180 СКУ при досягненні дитиною повноліття у батьків зникає обов'язок щодо утримання дитини, якщо інше не передбачено в договором або законом, а тому зникає потреба в договірному врегулюванні аліментних зобов'язань. Подібна до такої є ситуація, коли один із подружжя на момент укладення аліментного договору мав серйозні проблеми зі здоров'ям, але через деякий час стан здоров'я останнього значно поліпшився, що надає йому змогу заробляти на життя самостійно, забезпечувати собі гідне матеріальне становище без участі одного подружжя [2, ст. 82]. В такому разі, той з подружжя, який надає утримання має право відмовитись від виконання договору.

4) якщо дохід утримуваної особи набагато перевищує дохід особи, що надає утримання. Відповідно до ч. 1 статті 188 СКУ: «батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину, якщо дохід набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби». В той же час, в ч. 2 статті 182 СКУ акцентується увага на тому, що батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину тільки за рішенням суду. Якщо дитина перестала отримувати дохід або її дохід зменшився, зацікавлена особа має право звернутися до суду з позовом про стягнення аліментів [2, ч. 1, ч. 2 ст. 182,].

5) за взаємною згодою сторін. Якщо сторони, з будь-яких причин, домовились про розірвання аліментного договору, то нотаріус повинен роз'яснити їм наслідки розірвання. Зокрема, нотаріус, в першу чергу, попереджує сторін, що у випадку розірвання аліментного договору, вони не звільняються від обов'язку щодо утримання. По-друге, нотаріус має роз'яснити про право утримуваної сторони звернутись до суду щодо стягнення аліментів в судовому порядку.

6) Смерть однієї зі сторін договору. Згідно статті 515, 1219 ЦКУ право на аліменти та аліментні зобов'язання нерозривно пов'язані з особою і не можуть входити до складу спадщини [1, ст. 515, 1219].

Цивільне законодавство визначає правові наслідки розірвання договору. Так, у разі розірвання договору, зобов'язання змінюються або припиняються з моменту досягнення домовленості про розірвання договору, якщо інше не встановлено договором чи не обумовлено характером його зміни [1, ч. 2 ст. 653]. Якщо договір розривається у судовому порядку, зобов'язання припиняється з моменту набрання рішення про зміну або розірвання договору законної сили [1, ч. 3 ст. 653]. В такому разі, перш ніж розірвати аліментний договір або внести зміни до нього, нотаріус має впевнитись в прийнятті судом саме такого рішення. Одним із наслідків розірвання аліментного договору є те, що сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними за зобов'язаннями до моменту розірвання договору, якщо інше не

встановлено договором або законом [1, ч. 4 ст. 653]. В той же час, у випадку розірвання аліментного договору у зв'язку з істотною зміною обставин, аліментозобов'язана сторона має право вимагати відшкодування збитків, завданих розірванням договору [1, ч. 5, ст. 653]. А тому нотаріус у разі розірвання аліментного договору зобов'язаний роз'яснити сторонам про їх право звернення до суду щодо відшкодування збитків.

Джерела:

1. Сімейний кодекс України Відомості Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 2003, - № 21-22 – Ст. 135
2. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. Ст. 356
3. «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» Затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5

ОБСТАВИНИ, ЩО УТРУДНЮЮТЬ ЕФЕКТИВНЕ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Ісаханян Джульєта Артурівна
студентка магістратури Юридичного інституту Київського міжнародного університету

Конституція України статтею 124 закріпила, що судові рішення ухвалюються іменем України та є обов'язковими до виконання на всій території України [2].

Однак частими є випадки, коли рішення суду добровільно не виконується, тому відновити порушене право особи можна лише за допомогою примусового виконання рішень державною виконавчою службою.

На практиці існують певні обставини, що утруднюють ефективне виконання рішень суду, до них відносяться відстрочка та розстрочка виконання, зміна способу та порядку виконання. Можемо констатувати те, що законом не чітко визначені підстави, за якими суд приймає рішення про надання відстрочки або розстрочки чи про заміну способу та порядку виконання рішень. Тому недобросовісні боржники часто цим користуються з метою продовження моменту примусового виконання судового рішення.

Виключно суд, який видав виконавчий документ, може вирішувати питання про надання відстрочки, розстрочки або зміни способу та порядку виконання. Так, відповідно до ст. 373 ЦПК України [7] та ст. 36 Закону

України “Про виконавче провадження” [4] за наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, державний виконавець за власною ініціативою або за заявою сторін, а також самі сторони мають право звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про відстрочку або розстрочку виконання, а також про встановлення або зміну способу і порядку виконання. Щодо інших рішень відстрочка або розстрочка виконання, встановлення чи зміна способу і порядку виконання не допускається.

Згідно п. 10. Постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ВСУ) при вирішенні заяв державного виконавця чи сторони про відстрочку або розстрочку виконання рішення, встановлення або зміну способу й порядку його виконання судом потрібно мати на увазі, що їх задоволення можливе лише у виняткових випадках, які суд визначає виходячи з особливого характеру обставин, що ускладнюють або виключають виконання рішення (хвороба боржника або членів його сім’ї, відсутність у нього майна, яке за рішенням суду має бути передане стягувачу, стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо) [6].

Як бачимо, ВСУ не визначив повного переліку цих підстав, оскільки може існувати безліч складних життєвих ситуацій, на які можна посилатися боржнику, а тому зазначена норма підлягає розширеному тлумаченню, однак, на нашу думку, цей перелік потребує обов’язкового уточнення задля уникнення помилок та подвійного розуміння достатніх причин.

Потрібно також вказати на те, що дотепер немає нормативного визначення понять “відстрочка та розстрочка виконання”, “спосіб та порядок виконання”. Вищий арбітражний суд України пояснив відстрочку як відкладення чи перенесення виконання рішення на новий строк, який визначається судом [5].

Розглянемо точки зору науковців з цього питання.

На думку О. Ісаєнкової відстрочка – це перенесення органом, що видав виконавчий документ, початку строку виконання на пізнішу дату, ніж передбачено загальними правилами виконавчого провадження [3, с. 211].

Розстрочка виконання – це виконання рішення частками, встановленими судом, з певним інтервалом у часі. Застосування розстрочки можливе для рішень щодо предметів, які можна поділити (гроші та майно, що не визначено індивідуальними ознаками), вона надається у виняткових випадках і в розумних межах [5].

Ю. Білоусов під відстрочкою та розстрочкою, встановленням чи зміною способу та порядку виконання розуміє усунення ускладнень під час виконавчого провадження у разі неможливості виконати рішення у первісному вигляді [1, с. 78].

Отже, за наявності відповідних обставин можливість надавати боржнику відстрочки, розстрочки або заміни способу та порядку виконання рішення суду у виконавчому процесі надано право лише суду, але, в свою чергу, такі процесуальні можливості негативно впливають на встановлені строки виконання рішень, а також не сприяють однаковому та правильному застосуванню закону судами на території України.

Література:

1. Білоусов Ю. В. Виконавче провадження / Ю. В. Білоусов. – К. : Прецедент, 2005. – 192 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Об исполнительном производстве : постатейный комментарий к Федеральному Закону от 2 октября 2007 г. 229-ФЗ / под. ред. О. В. Исаенковой. – Саратов : Ай Пи Эр Медиа, 2009. – 432 с.
4. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 № 606-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 24. – Ст. 207 (із змінами).
5. Про деякі питання практики застосування статті 121 Господарського процесуального Кодексу України : роз'яснення Вищого арбітражного суду України № 02 – 5 / 333 від 12.09.1996 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>
6. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 за № 14 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 40 – 41, 42. – Ст. 492.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СПАДЩИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ

Кондратова Анна Миколаївна

аспірантка Київського Університету Права НАН України

«Спадщина» є одним з основних понять, що потребує етимологічного і правового дослідження, для розкриття його суті та правової природи, при виконанні дослідження в сфері спадкового права.

У римському спадковому праві спадщина охоплювала всю сукупність прав та обов'язків померлого, його активи і пасиви[1,С.248].

Переважна більшість вчених-цивілістів визначає спадщину як сукупність прав і обов'язків, що належали спадкодавцеві. Так заслуговує на увагу визначення поняття спадщини, яке наводить Б.С. Антимонов та К.А. Грав: «Спадщина – це визначена частина цивільних прав і обов'язків, які належали померлому громадянину, які безпосередньо переходять до спадкоємців на підставі норм спадкового права як одне ціле»[2,С.71]. Харитонов Є.О. у своїй праці визначає спадщину як сукупність цивільних прав та обов'язків, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини та не припинилися внаслідок його смерті[10,С.748].

Слід наголосити, що в сучасній юридичній літературі поруч з поняттям «спадщина» вживаються також терміни: «спадкове майно», «спадкова маса», «спадковий склад», «склад спадщини». Найчастіше ці терміни вживаються як синоніми. Так Заїка Ю.О. визначає об'єктом спадкового наступництва спадщину (спадкове майно, спадкова маса)[3,С.11]. Але деякі автори не погоджуються з таким ототожненням (Л.К. Буркацький, І.В. Спасибо-Фатєєва, Гелич А.О. та інші).

Так, якщо досліджувати дане питання в історичному контексті, то можна побачити, що у ЦК УСРР 1922р. та ЦК УРСР 1963р. у вжитку були терміни як «спадщина» так і «спадкове майно», не як синоніми а, як окремі терміни[5,С.48]. Проте законодавчого трактування цих термінів не було.

Як правильно зазначає Л.К. Буркацький, в положеннях ЦК УРСР (1963р.) не було врегульовано поняття і склад спадщини. У законодавчих актах про спадкування склад спадщини визначався загальними термінами «спадкове майно», «перехід майна» до спадкоємців, тощо. У Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами України справ про спадкування» від 24 червня 1983р. № 4 зі змінами і доповненнями, якою надавалися окремі роз'яснення і рекомендації судам, також не було визначено склад спадщини (спадкової маси), що переходить від спадкодавця до спадкоємця. Л.К. Буркацький цілком слушно зазначає, що у вказаній Постанові лише констатувалися такі терміни як «перехід майна», «спори про спадкове майно», тощо. Не зважаючи на таке нормативне закріплення названих термінів, на практиці успадковувалося не лише майно спадкодавця, а також його права, тобто цілий комплекс, спадкових прав, що за обсягом є ширшим порівняно з поняттям «спадкове майно»[6,С.59-60].

Слід зазначити, що в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008р. № 7зі змінами і доповненнями термін «спадщина» вживається цілком послідовно до правовідносин, які виникають щодо спадкування за заповітом або за законом. Термін «майно» використовується щодо

позначення, наприклад, предметів домашньої обстановки і вжитку: «У разі виникнення спору між спадкоємцями щодо виділу їм у натурі предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку (ч.1 ст. 1279 ЦК України) суд повинен врахувати використання цього майна одним із спадкоємців, тривалість такого користування, призначення цих предметів, інші обставини, які мають істотне значення» [ч. 2 п. 26 Постанови].

У вказаному випадку йдеться про вжиття терміна «майно» в розумінні його як сукупності окремих речей. Таким чином, поняття майна у спадкових правовідносинах можна розглядати і в такому аспекті як лише певний вид об'єктів спадщини і відповідно її складову.

Аналізуючи все вище наведене, можна зробити певне розмежування в трактуванні вище названих понять, а самеколи йдеться мова про спадкове майно – то це саме сукупність речей, майнових прав і обов'язків, тобто це майно як особливий об'єкт суб'єктивних цивільних прав і обов'язків. Таким чином, спадщина – це сукупність суб'єктивних цивільних прав та обов'язків особи, що померла (як майнових, так і немайнових). А спадкове майно (спадкова маса) – це окрема річ (будинок, земельна ділянка), сукупність речей (будинок, предмети домашньої обстановки і вжитку), а також майнові права та обов'язки. У деяких видах спадкових правовідносин буде розглядатися спадщина саме, як об'єкт, наприклад, прийняття та відмова від спадщини, а в деяких видах – спадкове майно як сукупність речей, майнових прав та обов'язків, наприклад, відносини з охорони та управління спадковим майном (ст. 1283 Цивільного Кодексу України). На це вказує буквально вживання цих різних термінів законодавцем в книзі шостій «Спадкове право» та інших нормативних актів[9,С.80].

Тому не можна погодитись, що в Цивільному Кодексі України використовується лише термін «спадщина», якою, є комплекс прав і обов'язків. Термін «спадщина» в Цивільному Кодексі України має спеціальне значення, яке характеризує об'єкт правовідносин із спадкування за заповітом чи за законом. А термін «спадкове майно» вживається у розумінні об'єкта інших правовідносин, які виникають у зв'язку з відкриттям спадщини. Суб'єктами таких правовідносин можуть бути не лише спадкоємці, а й відказоодержувачі, кредитори спадкодавця, виконавець заповіту тощо.

Таким чином, спадщина визначається в якості безпосереднього об'єкту правовідносин із спадкування. Разом з тим, як цілком обґрунтовано визначається у літературі: «Спадщина – це об'єкт спадкового наступництва»[2,С.70]. Поняття спадщини як об'єкта правовідносин із спадкування може розглядатися через призму визначення об'єкта спадкового правонаступництва. Як зазначає Є.О. Рябоконт: « ...

об'єктом спадкового правонаступництва є вся сукупність правовідносин спадкодавця, в яких він перебував на момент своєї смерті»[3,С.29].

Література:

1. Макарчук В.С. Римське приватне право: навч. посібник / В.С. Макарчук. – К.: Атіка, 2007.-256с.
2. Антимонов Б.С. Советсконаследственное право / [Б.С. Антимонов, К.А. Граве]. – М.: Госюриздат,1955. – 264 с.
3. Заїка Ю.О. Спадкове право: [навч. посібник]/ [Ю.О. Заїка, Є.О. Рябоконт]. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
4. Харитонов Є.О. Цивільні правовідносини: [навч. посіб.]/ [Є.О. Харитонов, О. І. Харитонова]. – К.: Істина, 2008. – 304с.
5. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право: [підручник]/ Ромовська З.В. – К.: Алеута; КНТ; ЦУЛ,2009. – 264 с.
6. Буркацький Л.К. Спадкове право України: теорія, практика, зразки заяв: [навч. посіб.]/ Буркацький Л.К. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 384с.
7. Спасибо-Фатєєва І.В. Обороздатність об'єктів цивільних прав/ І.В. Спасибо-Фатєєва// Право України. – 2005. - №6. – С.34-37.
8. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 12: Спадкове право/ [За ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої]. – Х.: ФОП Колісник А.А., 2009. - 544с.
9. Геліч А.О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України [текст]: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03/Геліч Алла Олександрівна; НДІ приват. права і підприємництва Нац. Академії прав. наук України. - К. - 2011. - 215с.
10. Харитонов Є.О. Цивільне право України: [підручник]/ [Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О.В.]. – вид. 2-е, перероб. і доп. – К.: Істина, 2009. – 816с.
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008р. № 7// Вісник Верховного Суду України. - 2008. - № 17.- 40с.

МНОЖИННІСТЬ ОСІБ У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ІЗ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ПРАЦІВНИКОМ

Чернілевська Олена Ігорівна

*аспірантка кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету
Львівського національного університету імені І. Франка*

У випадку заподіяння шкоди працівником юридичної чи фізичної особи при виконанні ним своїх обов'язків виникає деліктне зобов'язання, якому притаманні як загальні характеристики (факт заподіяння шкоди, протиправність поведінки заподіювача шкоди, причиновий зв'язок між такою поведінкою і шкодою і вина), так і певні особливості. Зокрема, заподіяння шкоди працівником юридичної чи фізичної особи при виконанні ним своїх обов'язків вважається спеціальним деліктом, який є можливим за наступних умов:

1) між працівником – заподіювачем шкоди – і відповідною юридичною або фізичною особою існують трудові (службові) правовідносини, правовою підставою виникнення яких слугує трудовий договір (контракт), наказ про прийняття на службу, про переведення на тимчасову роботу у організацію, акт обрання на виборну посаду, а також інші юридичні акти;

2) шкода заподіюється безпосередньо під час виконання трудових (службових) обов'язків, тобто при здійсненні обумовленої трудовим договором (контрактом), іншим локальним чи адміністративним актом роботу.

Регресна вимога носить похідний характер. Вона виникає тільки на основі виконання якогось іншого зобов'язання, що стосовно регресного може бути названо основним. Регресне зобов'язання завжди є похідним від основного, оскільки коли припиняє дію основне, то виникає регресне зобов'язання [1]. Особливість кредитора полягає у тому, що він, перш ніж стати кредитором у регресному зобов'язанні, був боржником в іншому зобов'язанні, виконання якого і породило регресне зобов'язання [2, 64]. Як наслідок, у контексті згаданої ситуації можна стверджувати про виникнення нового зобов'язання між роботодавцем і його працівником (-ками), які заподіяли шкоду третій особі під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків.

У зобов'язанні, яке виникає внаслідок заподіяння шкоди працівником при виконанні ним своїх трудових (службових) обов'язків, хоча б одна зі сторін може бути представлена двома і більше особами. Так, у випадку заподіяння шкоди кількома особами одному потерпілому виникне деліктне зобов'язання із активною множинністю осіб, кілька потерпілих і один заподіювач шкоди сформують зобов'язання із пасивною

множинністю осіб, а наявність кількох заподіювачів шкоди і кількох потерпілих утворить змішану множинність осіб.

У випадку утворення активної множинності осіб унаслідок заподіяння шкоди працівником при виконанні своїх трудових (службових) обов'язків така множинність може бути як частковою, так і солідарною. Це залежить від того, яка власне шкода була заподіяна – зокрема, у випадку заподіяння шкоди майну, яке належало кільком особам на праві спільної часткової власності, виникне активна часткова множинність осіб. Своєю чергою, солідарна активна множинність сформується, якщо шкоди буде завдано об'єкту спільної сумісної власності.

Цікавішою є ситуація у випадку існування пасивної множинності осіб у деліктах, які є предметом дослідження. Відразу варто зазначити, що у основному зобов'язанні така множинність можлива тільки тоді, коли шкода спільно заподіюється двома і більше працівникам, які пов'язані трудовими (службовими) обов'язками з, як мінімум, двома окремими юридичними особами. У такій ситуації потерпілий буде мати право звернутися до суду з позовом до обох роботодавців одночасно, керуючись положеннями ч. 1 ст. 1190 ЦК України, згідно з якою особи, спільними діями або бездіяльністю яких було завдано шкоди, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим. У випадку задоволення його позовних вимог, обидва роботодавці матимуть змогу всунути регресну вимогу до своїх працівників. Однак, описаний приклад варто відмежовувати від випадків, коли шкода може бути завдана внаслідок взаємо незалежних дій працівників кількох юридичних чи фізичних осіб – тобто йдеться про сукупну шкоду. У такій ситуації буде існувати кілька самостійних деліктів, причому у рамках кожного з них потрібно буде доводити наявність вини заподіювача шкоди. У випадку ж заподіяння шкоди кількома працівниками одного роботодавця у основному зобов'язанні пасивної множинності осіб не буде, однак вона сформується вже у регресному зобов'язанні. Тут також застосовується правова норма ч. 1 ст. 1190 ЦК України.

Література:

1. Березовський Р. С. Право зворотної вимоги (регресу) за цивільним законодавством України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1435/126>.
2. Гражданское право. Т. 1 / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. 6-е изд., перераб. и доп. – М., 2005. – 765 с.

**ОБОВ'ЯЗОК ПОНЯТИХ НЕ РОЗГОЛОШУВАТИ ВІДОМОСТІ
ЩОДО ПРОВЕДЕНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ**

Губіна Єлізавета Нікіфорівна

прокурор прокуратури Києво-Святошинського району Київської області

Залучення понятих до участі у проведенні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій регламентується ч. 7 ст. 223 КПК України.

Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідкування особи. Разом з тим, якщо слідчий, прокурор застосовують безперервно відеозапис ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, понятих можна не запрошувати. Виняток становлять обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи, які здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне.

Понятим, які залучались до участі у проведенні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, стають відомі обставини, що є таємницею досудового розслідування. Ця таємниця – «важлива умова встановлення істини, а в багатьох випадках є передумовою захисту сфери особистого життя людей, які стали учасниками процесу» [1, с. 548].

Для того, щоб не допустити небажану втрату інформації про результати проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, слідчий, прокурор відповідно до ч. 2 ст. 222 КПК України у необхідних випадках може попередити понятих про їх обов'язок не розголошувати відомості досудового розслідування, які стали їм відомі.

Про такий обов'язок понятих йдеться у ч. 3 ст. 66 КПК України. У цій нормі вказано, що особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

Виконання понятими даного обов'язку забезпечує таємницю досудового розслідування. Слід зазначити, що гарантування цієї таємниці було і залишається однією із важливих умов, що сприяють успішному

розкриттю злочину. З цього питання у юридичній літературі висловлені такі думки :

– без забезпечення таємниці досудового розслідування на певних етапах процесуальної діяльності викриття винних осіб виявиться справою безперспективною [2, с. 18];

– розголошення таємниці слідства спричиняє негативні наслідки, які виявляються у тому, що особа, яка вчинила злочин, отримавши конкретну інформацію, може переховуватись, знищити сліди свого діяння, сфабрикувати докази своєї невинуватості. Розголошення даних про особу свідка, потерпілих та інших учасників розслідування викликає небезпеку протиправного впливу на них з боку обвинувачених і співучасників злочину, які ще не встановлені [3, с. 33];

– негативними наслідками розголошення даних досудового слідства є зловмисне узгодження позицій співучасників, їх змова; розповсюдження злочинного досвіду серед нестійких осіб, особливо серед молоді; неправомірний суспільний тиск на суд; породження залежності позиції суду у зв'язку з відчуттям тиску на нього вже сформованої громадської думки; спотворення призначення правосуддя [4, с. 37-38];

– «розголошення відомостей досудового розслідування може зашкодити розслідуванню, зокрема, призвести до знищення доказів співучасниками злочину або іншими заінтересованими в результатах провадження особами, створить умови для ухилення осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення, тощо. Крім того, передчасне і неконтрольоване розголошення відомостей досудового розслідування може завдати шкоди не тільки повному і неупередженому дослідженню обставин кримінального провадження, а й законним інтересам потерпілого, свідка, інших учасників кримінального судочинства» [5, с. 360].

Стаття 222 КПК України не визначає форму попередження понять та інших учасників кримінального провадження про обов'язок не розголошувати відомості досудового розслідування. З цього приводу науковцями висловлені наступні думки :

– таке попередження «доцільно фіксувати або в протоколі певної слідчої (розшукової) дії, результати якої слідчий забороняє розголошувати, або в окремому протоколі чи в іншому документі, наприклад, підписці» [6, с. 440];

– попередження «здійснюється шляхом відбирання письмового зобов'язання у формі підписки з роз'ясненням відповідальності, що може настати за незаконне розголошення відомостей, яка долучається до матеріалів кримінального провадження» [7, с. 480];

– слідчий, прокурор повинні зафіксувати факт попередження особи про обов'язок не розголошувати відомості досудового розслідування

письмово у вигляді розписки, або на відповідному носії інформації [8, с. 439];

– попередження про обов'язок не розголошувати дані досудового розслідування має бути належним чином процесуально оформлене [9, с. 958];

– попередження про обов'язок не розголошувати відомості досудового розслідування «може бути зроблено і в усній формі, а відповідний запис занесений до протоколу слідчої дії» [10, с. 218].

Зважаючи на те, що у ст. 222 КПК України не визначена форма попередження понятих та інших учасників досудового розслідування про вказаний обов'язок, цю прогалину закону необхідно усунути. Пропонуємо доповнити дану статтю положенням, що попередження про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування оформляється у виді підписки або фіксується в протоколі відповідної слідчої (розшукової) та іншої процесуальної дії. Наявність у матеріалах кримінального провадження цих документів буде стримувати понятих та інших учасників кримінального процесу від такого розголошення, а у випадку порушення ними вимог ч. 1 ст. 387 КК України дозволить вирішити питання про їх притягнення до кримінальної відповідальності.

Зі змісту ч. 1 ст. 222 КПК України випливає, що поняті можуть розголосити відомості досудового розслідування лише з дозволу слідчого, прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. При цьому слідчий, прокурор мають виходити із того, що поширення інформації про приватне життя учасників кримінального провадження без їх письмової згоди не допускається (ч. 2 ст. 15 КПК України).

Оскільки законодавцем встановлена кримінальна відповідальність за розголошення відомостей досудового розслідування, вважаємо, що вказаний дозвіл повинен надаватись слідчим, прокурором у письмовій формі та міститися в матеріалах кримінального провадження. Рішення про надання цього дозволу має прийматися у формі мотивованої постанови.

Потрібно зазначити, що у ч. 2 ст. 222 КПК України не визначений процесуальний статус осіб, що попереджаються слідчим, прокурором про обов'язок не розголошувати відомості досудового розслідування, які стали їм відомі. Уявляється, що у цій нормі необхідно навести повний перелік учасників кримінального провадження, яких слідчий, прокурор повинен попередити про такий обов'язок. У цьому переліку мають бути вказані і поняті. Саме так регулювалось дане питання у ст. 121 КПК України 1960 р.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1/ О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та

- ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.
2. Бойков А. Судебно-правовая реформа и адвокатура /А. Бойков // Социалистическая законность. – 1989. – № 1. – С. 16-18.
 3. Крылов А. В. К вопросу об определении тайны следствия / А. В. Крылов // Российский следователь. – 2003. – № 9. – С. 32-38.
 4. Дюрягин И. Я. Гласность и тайна в уголовном процессе / И. Я. Дюрягин // Российский юридический журнал. – 1995. – № 4. – С. 36-47.
 5. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
 6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / відп.ред : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одіссей, 2013. – 1104 с.
 7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за загальною редакцією В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.
 8. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. – Фактор, 2013. – 1072 с.
 9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Каннон, 2001. – 1104 с.
 10. Кримінальний процес : підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Д. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

СИСТЕМА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Гуцуляк Микола Ярославович

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННІ підготовки фахівців для підрозділів слідства та кримінальної міліції Національної академії внутрішніх справ

Бабан Лучіан Валентинович

курсант Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ

Реалізація державного примусу в його найбільш гострій формі, якою є кримінальне покарання, вимагає постійного контролю держави за

виконанням покладених на засуджених каральних обмежень. З цією метою виконання кримінальних покарань визнається виключною прерогативою (функцією) держави, для здійснення якої створюються спеціалізовані установи і органи.

На діяльності органів та установ, що виконують кримінальні покарання відбивається специфіка та характерні особливості виконання (відбування) того чи іншого виду кримінального покарання. Наприклад головною ознакою таких видів покарання як довічне позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк є забезпечення фізичної ізоляції засуджених від суспільства та постійного нагляду за їх поведінкою в спеціально призначеній для цього установі.

Органи та установи виконання покарань утворюють кримінально-виконавчу систему України, діяльність якої регламентується КВК України, іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів та іншими нормативно-правовими документами.

При здійсненні своєї діяльності ДКВС України взаємодіє з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями. Для організації міжнародного співробітництва у сфері виконання кримінальних покарань ДКВС України взаємодіє з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями на основі міжнародних договорів.

У відповідності до положень закону України N 1186-VII від 08.04.2014 установами виконання покарань є: арештні дома, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (далі - виховні колонії), слідчі ізолятори у випадках, передбачених КВК України[3].

Кримінально-виконавчі установи поділяються на кримінально-виконавчі установи відкритого типу (далі - виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (далі - виправні колонії).

Виправні колонії поділяються на колонії *мінімального, середнього і максимального рівнів безпеки*.

Виправні колонії мінімального рівня безпеки поділяються на колонії мінімального рівня безпеки *з полегшеними умовами тримання* і колонії мінімального рівня безпеки *із загальними умовами тримання*.

Також слід зазначити, що в окремих випадках у виправних колоніях середнього рівня безпеки можуть створюватися сектори максимального рівня безпеки для відбування покарання чоловіками, засудженими до довічного позбавлення волі, а у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання можуть створюватися сектори середнього рівня безпеки для відбування покарання жінками, засудженими до довічного позбавлення волі.

Наступним суб'єктом виконання покарань, в якості установи, можна віднести гауптвахти і дисциплінарний батальйон, не дивлячись на те, що

вони не входять до системи установ виконання покарань ДКВС України, однак у випадках передбачених законодавством (ст.ст. 14, 17 КВК України), на них покладається обов'язок забезпечувати виконання окремих видів покарань, зокрема арешт для військовослужбовців, тримання в дисциплінарному батальйоні.

Дослідивши законодавчо визначену систему установ виконання покарань приступимо до змісту та призначення кожної із них.

Виправні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі (ст.18 КВК України)[1].

Засуджені до позбавлення волі відбувають покарання у виправних колоніях:

мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання - засуджені вперше до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, а також особи, переведені з колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України;

мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання - чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої та середньої тяжкості; *жінки*, засуджені за злочини невеликої та середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини. У виправній колонії цього виду можуть відбувати покарання також засуджені, переведені з виховних колоній у порядку, встановленому статтею 147 КВК України. У секторі середнього рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також жінки, засуджені до довічного позбавлення волі[1];

середнього рівня безпеки - жінки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк в порядку помилування або амністії; чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за тяжкі та особливо тяжкі злочини; чоловіки, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; *чоловіки*, засуджені за вчинення умисного злочину середньої тяжкості в період відбування покарання у виді позбавлення волі; засуджені, переведені з колоній максимального рівня безпеки в порядку, передбаченому цим Кодексом. У секторі максимального рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також чоловіки, засуджені до довічного позбавлення волі;

максимального рівня безпеки - чоловіки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари замінено довічним позбавленням волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування або амністії;

чоловіки, засуджені за умисні особливо тяжкі злочини; чоловіки, засуджені за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, переведені з колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України[2,с.97].

Слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування (ст. 18 КВК України). Однак делегування слідчим ізоляторам винятково функцій виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки викликають деякі заперечення. Не зрозуміло на яких підставах в окремих слідчих ізоляторах утримуються засуджені до довічного позбавлення волі (в секторах максимального рівня безпеки) та засуджені до покарання у виді арешту (в арештних домах).

Виховні колонії виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх (ст.19 КВК України).

Арештні дома виконують покарання у виді арешту. В арештних домах тримаються повнолітні особи, а також неповнолітні, яким на момент постановлення вироку виповнилося шістнадцять років і які засуджені за злочини невеликої тяжкості.

Дисциплінарний батальйон виконує покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні засуджених військовослужбовців строкової служби (ст.17 КВК України). Військові частини, гауптвахти виконують покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, службового обмеження для військовослужбовців, засуджених за злочини невеликої тяжкості, арешту з утриманням засуджених на гауптвахтах, а також здійснюють контроль за поведінкою засуджених військовослужбовців, звільнених від відбування покарання з випробуванням (ст.14 КВК України).

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України // [електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Науково-практичний коментар до Кримінально-виконавчого кодексу України / І.Г.Богатирьов, О.М.Джужа, О.І.Богатирьова, Є.М.Бодюл та ін. [за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. І. Г. Богатирьова]. – К.: Атіка, 2010. – 344 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства юстиції України, Міністерства культури України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, а також

НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ СВІДКА НА ВИКЛИК СЛІДЧОГО ТА ПРОКУРОРА

Карпов Никифор Семенович

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

Згідно зі ст. 133 КПК України, слідчий, прокурор має право викликати свідка для допиту, якщо є достатні підстави вважати, що він може дати показання, які мають значення для кримінального провадження. Також свідок може бути викликаний для участі в іншій процесуальній дії, якщо його участь є обов'язковою.

Порядок здійснення виклику свідка в кримінальному провадженні регулюється ст. 135 КПК України. Свідок викликається до слідчого, прокурора шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

Свідок має отримати повістку про виклик або бути повідомленим про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли він зобов'язаний прибути за викликом. У випадку встановлення КПК України строків здійснення процесуальних дій, які не дозволяють здійснити виклик у зазначений строк, свідок має отримати повістку про виклик або бути повідомленим про нього іншим шляхом якнайшвидше, але в будь-якому разі з наданням йому необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом.

Про наслідки неприбуття свідка на виклик йдеться у ст. 139 КПК України.

Якщо свідок не з'явився без поважних причин на виклик слідчого, прокурора або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати.

Також наслідком неявки свідка на виклик є застосування до нього приводу. У ч.ч. 1, 3 ст. 140 КПК України зазначено, що привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп,

особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які згідно з КПК України не можуть бути допитані як свідки.

Крім того, за злісне ухилення від явки на виклик свідок несе відповідальність встановлену законом. Йдеться про накладення на нього штрафу від трьох до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян відповідно до ст. 185⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У ч. 2 ст. 140, ч. 2 ст. 144 КПК України вказано, що під час досудового розслідування рішення про здійснення приводу свідка, накладення на нього грошового стягнення за невиконання ним процесуального обов'язку по явці приймає слідчий суддя за клопотанням слідчого, прокурора.

Потрібно акцентувати увагу на тому, що ч. 2 ст. 140, ч. 2 ст. 144 КПК України не зобов'язують слідчого погоджувати з прокурором клопотання про здійснення приводу свідка та накладення на нього грошового стягнення. Ці норми не узгоджується з п. 5 ч. 2 ст. 40 цього Кодексу, відповідно до якого слідчий звертається до слідчого судді з клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, погодженим із прокурором. Тому і клопотання про накладення на свідка грошового стягнення та застосування до нього приводу слідчий має погодити з прокурором.

Про вимоги до клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення на свідка йдеться у ст. 145 КПК України. Воно має містити таку інформацію: 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання свідка, про накладення грошового стягнення на якого заявлено клопотання; 3) обов'язок, який покладено на свідка цим Кодексом по явці на виклик; 4) обставини, за яких свідок не виконав цей обов'язок; 5) відомості, які підтверджують невиконання свідком вказаного обов'язку; 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора; 7) дата та місце складення клопотання.

Клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу свідка повинно відповідати вимогам, зазначеним у ст. 141 КПК України. У ньому мають бути такі ж дані, що і у клопотанні про накладення грошового стягнення, однак з деякими відмінностями. Наприклад, вказуються відомості, які підтверджують факти здійснення виклику свідка у встановленому КПК України порядку та отримання свідком повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом.

До клопотань про накладення грошового стягнення на свідка та здійснення його приводу додаються копії матеріалів, якими слідчий,

прокурор обґрунтовує свої доводи. Також до них повинен бути доданий витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого вони подаються. Це загальне правило, яке стосується клопотань про застосування будь-якого заходу забезпечення кримінального провадження (ч. 6 ст. 132 КПК України).

Відповідно до ч. 2 ст. 132 КПК України, ці клопотання подаються до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. Вони мають розглядатися слідчим суддею, який визначається автоматизованою системою документообігу суду в порядку, передбаченому ч. 3 ст. 35 цього Кодексу.

Розгляд клопотання про накладення грошового стягнення на свідка регулюється ст. 146 КПК України. Правила такі: – клопотання розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду; – про час та місце розгляду клопотання повідомляється службова особа, яка його внесла, та свідок, на якого може бути накладено грошове стягнення, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання; – слідчий суддя, встановивши, що свідок не виконав покладений на нього процесуальний обов'язок по явці на виклик без поважних причин, накладає на нього грошове стягнення; – копія відповідної ухвали не пізніше наступного робочого дня після її постановлення надсилається свідку, на якого накладено грошове стягнення.

Не можна погодитися з положенням ст. 146 КПК України, що неприбуття службової особи, яка внесла клопотання про накладення грошового стягнення, не перешкоджає його розгляду. Вважаємо, що на слідчого чи прокурора, який вніс це клопотання, потрібно покласти обов'язок брати участь у судовому засіданні та доводити, що свідок не виконав свій процесуальний обов'язок по явці на виклик.

Зі змісту ст. 147 КПК України випливає, що свідок, на якого було накладено грошове стягнення та який не був присутній під час розгляду цього питання слідчим суддею, має право подати клопотання про скасування ухвали про накладення на нього цього стягнення. Клопотання подається слідчому судді, який виніс таку ухвалу.

Слідчий суддя, визнавши доводи свідка обґрунтованими, може самостійно скасувати вказану ухвалу, а в іншому випадку – призначає судові засідання для розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Свідок, який подав клопотання, а також слідчий, прокурор, за клопотанням якого було накладено це стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду.

Слідчий суддя повинен скасувати ухвалу про накладення на свідка грошового стягнення за результатами його розгляду в судовому засіданні, якщо буде встановлено, що стягнення накладено безпідставно, а в іншому випадку – відмовляє у задоволенні клопотання. Ухвала слідчого судді оскарженню не підлягає.

Розгляд клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу свідка відбувається у порядку, передбаченому ст. 142 КПК України. Правила наступні: – клопотання розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду; – у разі необхідності слідчий суддя може заслухати доводи слідчого, прокурора, що подав клопотання; – слідчий суддя, встановивши, що свідок, який зобов'язаний з'явитися на виклик слідчого, прокурора, був викликаний у встановленому КПК України порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), та не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такого свідка; – копія ухвали про здійснення приводу, завірена печаткою суду, негайно надсилається органу, на який покладено її виконання.

Процедура виконання ухвали слідчого судді про здійснення приводу свідка визначена у ст. 143 КПК України. Звертає на себе увагу положення ч. 3 цієї статті, у якому йдеться про застосування заходів фізичного впливу до особи, що підлягає приводу.

На наш погляд, дане положення слід виключити зі ст. 143 КПК України, оскільки цим Кодексом визначається порядок кримінального провадження, тобто процесуальна діяльність під час проведення досудового розслідування та судового розгляду. Підстави застосування тих чи інших заходів фізичного впливу до певних осіб регулюють закони, що встановлюють статус органів, яким може бути доручене виконання ухвали слідчого судді про здійснення приводу свідка. Наприклад, про правила їх застосування йдеться у Законі України «Про міліцію».

Потрібно зазначити, що під час проведення примусового приводу свідка обмежується його право на свободу та особисту недоторканність, гарантоване ч. 1 ст. 29 Конституції України. Тому, на наш погляд, свідку доцільно надати право оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді про застосування щодо нього цього заходу забезпечення кримінального провадження. Відповідні доповнення слід внести до ч. 1 ст. 309 КПК України.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРИЧИН, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО АВАРІЙ ТА КАТАСТРОФ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Оперук Віталій Ігорович

кандидат юридичних наук, Прикарпатський факультет Національної академії внутрішніх справ

Українець Віталій Іванович

Прикарпатський факультет Національної академії внутрішніх справ

Укрзалізниця (Державна адміністрація залізничного транспорту України) – орган управління залізничним транспортом загального користування, що здійснює централізоване управління процесом перевезень у внутрішньому й міждержавному сполученнях та регулює виробничо-господарську діяльність залізниць.

До сфери Укрзалізниці входять Донецька, Львівська, Одеська, Південна, Південно-Західна та Придніпровська залізниці, а також інші підприємства та організації єдиного виробничо-технологічного комплексу, що забезпечують перевезення вантажів і пасажирів.

Залізничний транспорт України є провідною галуззю в дорожньо-транспортному комплексі країни, який забезпечує 82% вантажних і майже 50% пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту.

Залізниці мають у своєму розпорядженні різні інженерні споруди, технічні пристрої і засоби, основними з яких є залізнична колія, рухомий склад (локомотиви і вагони), споруди локомотивного і вагонного господарства, споруди та пристрої сигналізації, зв'язку та обчислювальної техніки, електро- і водопостачання, залізничні станції та вузли.

Багатогалузеве господарство залізничного транспорту являє собою величезний, що простягнувся на багато десятків тисяч кілометрів конвеєр, безперебійна та безаварійна робота якого вимагає злагодженої роботи всіх ланок.

За останні роки на залізничному транспорті відбулися значні зміни в техніці, методах експлуатації та економіці. Багато чого зроблено з технічного переоснащення залізниць на основі електрифікації, автоматики, телемеханіки, комплексної механізації, обчислювальної та мікропроцесорної техніки [1].

Однак, проблема безпеки експлуатації транспорту загострилася в умовах розвитку залізниць – символу становлення ринкових відносин. Суспільні відносини у сфері функціонування залізничного транспорту вимагають пошуку такої системи чинників, яка б чітко відображала природу, сутність, ознаки та її інші важливі якості, а відтак – допомагала

визначити найбільш оптимальні шляхи вирішення проблеми безпеки залізничного руху.

Провівши дослідження криміналістичної літератури, а також проаналізувавши архівні кримінальні провадження (кримінальні справи) щодо вчинення кримінальних правопорушень даної категорії, ми цілком погоджуємось з тим, що до найбільш загальних причин які призводять до аварій та катастроф на залізничному транспорті можна віднести:

- використання фізично застарілого технічного парку, та об'єктів інфраструктури;
- порушення правил експлуатації та безпеки руху на залізничному транспорті;
- збільшення кількості, потужності і швидкості транспортних засобів;
- людський фактор;
- зростання густоти населення поблизу залізничних об'єктів;
- порушення правил особистої безпеки пасажирами залізничного транспорту[2].

Як свідчить аналіз стану безпеки руху в період з 2005 р. по 2013 р. на залізницях України трапилось 43 катастрофи, з яких 6 катастроф сталися з пасажирськими поїздами. За цей період сталось 62 аварії (34 з них з пасажирськими поїздами).

При катастрофах і аваріях загинуло 10 чол. (з них 1 пасажир), травмовано 134 людини, з яких 118 пасажирів, пошкоджено 648 вагонів, з яких 291 вилучено з інвентарю і 24 локомотиви (7 вилучено з інвентарю), іншого рухомого складу пошкоджено 9 (1 вилучено з інвентарю)[3].

Найчастіше відбувається сходження рухомого складу з рейок, зіткнення, наїзди на перешкоди на переїздах, пожежі і вибухи у вагонах. Не виключаються розмиви залізничних колій, обвали, зсуви. При перевезенні небезпечних вантажів, як-от газу, легкозаймисті, вибухонебезпечні, їдкі, отруйні і радіоактивні речовини, відбуваються вибухи, пожежі цистерн та інших вагонів. Ліквідувати такі аварії дуже складно (до прикладу Ожидівська трагедія у Львівській області яка сталась 16 липня 2007 року в результаті якої зійшли з рейок цистерни із жовтим фосфором).

Література:

1. Про залізничний транспорт [Текст] Закон України від 04.07.1996 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/273/96-вр>
2. Особливості розслідування катастроф і аварій на залізничному транспорті [Текст]: конспект лекції [Електронний ресурс] <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/kriminalistika/150.php>

3. Основні причини виникнення аварійних ситуацій. Заходи, спрямовані на запобігання аварійним ситуаціям [Текст]: конспект лекції [Електронний ресурс] http://vnz.svitovsit.ua/default.aspx?id=show_document&show=document&doc=20627

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ХУЛІГАНСТВА ЯК ЗЛОЧИНУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Приходько Олена Миколаївна
студентка Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Конституція України зазначає, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, права і свободи людини є невідчужуваними і непорушними (ст.21). Тому головним завданням української держави, правоохоронних органів і органів правосуддя є зміцнення і охорона громадського порядку.

На думку Жиликова Т.С. успішне виконання завдання щодо охорони порядку багато в чому залежить від ефективності заходів боротьби з хуліганством - найпоширенішим правопорушенням проти громадського порядку, від своєчасності профілактики, запобігання й припинення його конкретних проявів [2; с.219].

Своєчасний і правильний розгляд кримінальних та адміністративних справ про хуліганство є дієвим засобом захисту нормальних умов життя людей, поновлення порушених прав потерпілих [5]. Кваліфікація злочинів пов'язана з необхідністю відмежування правопорушення від злочину. Ці ситуації мають місце, коли різні склади протиправних дій, що закріплені в Кримінальному кодексі України (далі ККУ) та Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) характеризуються, з одного боку, низкою загальних для них об'єктивних та суб'єктивних ознак, а з іншого, ознаками, якими вони відрізняються між собою.

Однією з найбільш значущих ознак при визначенні практичних питань відмежування такого злочину і правопорушення слід визнати його суспільну небезпечність. Як дрібне хуліганство, так і хуліганство як склад злочину, посягають на громадський порядок – комплекс суспільних відносин, які забезпечують нормальні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, спокійний відпочинок і дотримання правил поведінки в суспільному житті і побуті [4; с.582].

Крім вищезазначених аспектів суспільної небезпечності, які є спільними, хуліганство, як склад злочину, завдає шкоду здоров'ю людей. Для розмежування дрібного хуліганства і кримінально караного

хуліганства необхідно звернути увагу на об'єкт правопорушення та його особливості.

В обох випадках об'єктом хуліганства є громадський порядок. Дрібне хуліганство завжди пов'язано з порушенням громадського порядку, але на відміну від хуліганства злочину, шкода, що завдається громадському порядку дрібним хуліганством, не є дуже великою і не значною. Саме тому дрібне хуліганство не має такого ступеню суспільної небезпеки, що характерна для злочинного хуліганства [2;с.220].

Об'єктивною стороною будь-якого адміністративного проступку є те діяння, в якому проступок проявляється ззовні, відповідна поведінка особи, наслідки заподіяної шкоди об'єкт посягання. Об'єктивна сторона дрібного хуліганства проявляється в активних діях осіб, що порушують громадський порядок та виражається в неналежному ставленні до суспільства [2; с.219].

Можна погодитись з Жиліковим Т.С. в тому, що обстановка вчинення хуліганських дій істотно впливає на ступінь суспільної небезпеки. Так, наприклад, нецензурна лайка або образливе чіпляння до громадян може з дрібного хуліганства перейти в хуліганство – злочин, якщо ці дії вчинені в такій обстановці, яка вимагає від усіх членів суспільства виключної поведінки та поваги правил спільного існування [2; с.220].

Хуліганські дії можуть бути вчинені в будь-якому місці. Як правило, такі дії вчиняються у присутності потерпілих та інших осіб. Однак публічність не є обов'язковою ознакою хуліганства. Це означає що місце вчинення злочину, передбаченого ст. 296 Кримінального кодексу України, не обов'язково має бути громадським, чи обов'язково має вчинятись у присутності інших осіб. Головним аспектом є ті наслідки, як настають після вчинення таких дій, та характер їх суспільної небезпечності.

На сьогодні у законодавстві поняття громадське місце не формулюється, проте наводиться приблизний перелік цих місць: вулиці, площі, парки, вокзали, транспортні магістралі, аеропорти, стадіони та інші присутні місця [1;С.45]

Суб'єктивна сторона хуліганства характеризується прямим умислом і мотивами явної неповаги до суспільства, як і в дрібному хуліганстві, але винний, при вчиненні злочину, усвідомлює, що своїми діями грубо порушує громадський порядок, виражаючи тим самим явну неповагу до суспільства [4; с.584].

При характеристиці хуліганства, як складу злочину, законодавець використовує такі формулювання, як «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм». Особлива зухвалість – це грубе порушення громадського порядку, поєднане із завданням потерпілій особі побоїв чи іншим насильством, знищенням або пошкодженням майна, тривале

порушення спокою громадян, зрив масового заходу, тимчасове порушення нормальної діяльності установи, підприємства, організації. Винятковий цинізм – це демонстративна зневага щодо норм моральності [4; с.583].

Згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України (далі ПВСУ) від 22 грудня 2006 року №10 «Про судову практику у справах про хуліганство», якщо таке порушення не супроводжувалося особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, його необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 КУпАП. [5]

При накладанні адміністративних стягнень, передбачених ст. 173 КУпАП, на осіб, які вчинили дрібне хуліганство, суддя повинен у кожному конкретному випадку враховувати характер вчинюваного правопорушення, дані про особу порушника [5]. При вирішенні питання відповідальності особи, яка вчинила дрібне хуліганство може застосовуватись судом інститут малозначності діяння, коли до порушника може бути застосоване менш суворе покарання, що виключено при вчиненні злочину, передбаченого ст. 296 ККУ.

Оскільки у зазначеній Постанові ПВСУ вказано, що суди мають призначати суворі міри покарання особам, які вчинили хуліганство із заподіянням потерпілим значної фізичної або моральної шкоди [5].

Внаслідок того, що в законі відсутній вичерпний перелік тих протиправних дій, які можна кваліфікувати як дрібне хуліганство, працівники правоохоронних органів мають самостійно визначати обсяг «інших дій». А це вже у свою чергу приводить до труднощів при кваліфікації даного діяння або до зловживань з боку правозастосовників. Звичайно таке формулювання в законі не є випадковим, оскільки прояви цього правопорушення є дуже різноманітними і просто перерахувати їх у нормі закону просто неможливо [2; с.223].

Література:

1. Білоконь М.В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку: Монографія.-Харків: Вид-во Нац. Ун-ту внутр.. справ.-2004.-680
2. Жиликов Т.С. Загально – правова характеристика об'єктивної сторони дрібного хуліганства.-Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, Том. 20(59), №2.-2007.-С. 219-225
3. Конституція України від 28.06.1996 [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Кримінальний кодекс України: науково – практичний коментар: у 2 –х томах/ Т. 2: Особлива частина/ Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.-2013.- 1040 с.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12. 2006 №10 «Про практику у справах про хуліганство» [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ РИС НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ

Васильчук Світлана Станіславівна

здобувач кафедри теорії та історії держави і права Київського міжнародного університету

Непрямі податки доволі часто критикуються дослідниками, зокрема через те, що вони мають фіскальний характер, їх включення до ціни товарів та послуг призводить до її підвищення, а також те, що при непрямому оподаткуванні відсутній будь-який зв'язок з розміром доходів фактичних платників цих податків (споживачів). Відтак виходить, що при однаковому рівні споживання особи з більш низьким рівнем доходу витрачають його більшу частину, аніж особи, які мають більші розміру особистого доходу. Тобто порушується принцип соціальної справедливості податків, який передбачає установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків. Вважаємо, усунення останнього недоліку та забезпечення нормальної реалізації принципу справедливого оподаткування може бути здійснене через диференційований підхід до встановлення непрямих податків на окремі товари, роботи та послуги. Або ж шляхом вилучення певних категорій товарів першої необхідності з кола оподатковуваних. У той же час слід враховувати, що саме оподаткування товарів широкого попиту є основним джерелом фінансових надходжень до бюджету. Тому встановлення більш високих податків тільки на так звані товари не першої необхідності й розкоші звужує сферу непрямих оподаткування і скорочує надходження доходів до бюджету. І навпаки, навіть невисокий рівень непрямих оподаткування товарів повсякденного попиту забезпечує державі сталі й значні доходи, бо таке споживання є сталим і значним у масштабах суспільства.

Втім, попре означені недоліки непрямих податків, не можна сказати, що вони не виконують регулюючої функції. З цього приводу слушно наголошують А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, що непрямі податки мають, в основному, фіскальне спрямування. Однак було б неправильно заперечувати регулюючу функцію непрямих податків [1]. Звісно вони не несуть у собі таких стимулюючих можливостей як прямі податки. Втім непрямі податки також мають ряд позитивних рис. Так І. М. Данко, Л. В. Голишевська та В. В. Порхун пишуть, що непрямі податки в економіці нашої країни відіграють значну роль. Через непрямі оподаткування може

здійснюватись державний контроль над кількістю, якістю, виробництвом і споживанням продукції, робіт та послуг. Дослідження закордонних економістів довели, що відсоткові та фіксовані ставки по різному впливають на кількість і якість товарів в умовах конкурентного ринку. Зокрема використання відсоткової ставки спричиняє зниження якості товарів, а фіксованої навпаки. При запровадженні ставки з одиниці продукції її якість не являється властивістю, що підлягає оподаткуванню тому може зростати, як засіб підвищення конкурентоздатності. Проте, ця модель актуальна лише при специфічному наборі ознак товару. При виборі іншої групи ознак результат може бути протилежним [2, с.131; 3].

До позитивних властивостей непрямих податків на нашу думку слід віднести те, що:

- вони ефективніші в фіскальному аспекті, оскільки оподатковують споживання, яке в свою чергу є більш стабільною і негнучкою величиною, ніж прибутки. Відтак непрямі податки забезпечують швидкість та регулярність надходження до бюджету значних розмірів коштів.

- від них складніше ухилитись, ніж від прямих податків, і їх сплату легше контролювати;

- вони, за умови використання диференційованого підходу до встановлення непрямих податків на окремі товари, роботи та послуги, дозволяють впливати на структуру споживання у різних верств населення;

- вони не мають обов'язкового характеру для їх фактичних платників – споживачів, крім того, через їх прихованість у ціні товару чи послуги, непрямі податки психологічно легше сприймаються платниками.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що серед характерних особливостей непрямих податків слід виділити наступне:

- по-перше, це внутрішні загальнодержавні податки, які регулюються національним законодавством України;

- по-друге, вони не пов'язані із доходами (прибутками), що їх отримує особа, і сплачуються під час використання цих доходів при покупці товарів та (або) послуг. Тобто розмір сплачених непрямих податків визначається не розміром доходів, а кількістю спожитих товарів та послуг, що підлягають оподаткуванню;

- по-третє, вони стягуються державою незалежно від результатів господарської діяльності платника податків;

- по-четверте, фактично матеріальні витрати зі сплати податку несе споживач, оскільки вони включаються у склад ціни на продукцію, яку він (споживач) придбав. Платник же податку (юридична чи фізична особа) виступає як посередник, що нараховує і сплачує податок у бюджет держави.

На підставі цього вважаємо, що непрямі податки можна визначити як передбачений законодавством обов'язковий, безумовний,

безвідплатний, нецільовий платіж до відповідного бюджету, що встановлюється за споживання визначених державою видів товарів (продукції) та послуг, і витрати на сплату якого платники податків включають у вигляді надбавки до ціни (тарифу) на ці товари (продукцію) та послуги.

Література:

1. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 460 с.
2. Данко І. М. Непрямі податки і їх вплив на фінансово-господарські рішення / Фінанси України – 2005. – №10 С.131 – 135.
3. Голишевська Л. В. Непряме оподаткування в Україні та його вплив на економіку / Л. В. Голишевська, В. В. Порхун // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Economics/59888.doc.htm

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ УЧАСНИКІВ АТО В УКРАЇНІ

Кіщак Юрій Іванович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства навчально-наукового інституту історії і права Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського м. Миколаїв

Нині в умовах російської агресії щодо України гостро постало питання правового захисту українських військовослужбовців – учасників антитерористичної операції (далі - АТО). На сході держави тривають вже не перший місяць бойові дії і на жаль, українські силові структури несуть втрати - є як загиблі, так і поранені воїни. Питання захисту прав учасників АТО актуалізується. Зазначене обумовлено тим, що власне самі військові та члени їхніх сімей часто не поінформовані про свої права та процедуру їх захисту. За місяці військової операції накопичилася маса питань, на які відповідей немає. Попри те, що останнім часом законодавча база щодо цих питань розширюється, самі закони рясніють прогалинами, а оформлення документів є забюрократизованим.

Слід констатувати, що сьгоднішнє законодавство на крок позаду подій, що розвиваються. Це підтверджується тим, що вже є фактичні учасники бойових дій, однак вони не можуть користуватися тими пільгами, які визначені за законом, оскільки у них немає статусу учасника бойових дій. В поточний період Міноборони тільки створює комісію, яка

визначатиме статус учасника бойових дій, а поки не відомо навіть, які документи потрібні для отримання такого статусу.

Головною проблемою зараз є наявність людей, які дійсно пройшли бойові дії, але не володіють таким юридичним статусом. Вже зрозуміло, що додаткові труднощі, з якими зіткнулися учасники АТО - це лікування та забезпечення лікарняними засобами, забезпечення житлом; поки невідомо, який статус буде у тих людей, які, будучи цивільними, перебували в зоні військової операції.

Невиплата коштів, ризик неотримання статусу учасника АТО, недостовірні дані про поранення військових, невиплата допомоги та пільг родинам загиблих – це ті проблеми, з якими найчастіше зустрічаються учасники АТО та їх сім'ї. Ускладнює ситуацію те, що військові, які після повернення із зони АТО в більшості не отримують жодної із видів допомоги: ні психологічної, ні матеріальної, ні правової. Значна кількість бійців які перебувають у зоні АТО, і досі не були у відпустці; є скарги від студентів, яких під час служби на сході відрахували з навчальних закладів; фахових та комплексних роз'яснень про права військових-контрактників, мобілізованих та добровольців – обмаль.

Одна з найактуальніших проблем це отримання статусу учасника бойових дій, який надає бійцям АТО пільги, а їхнім сім'ям – соціальні гарантії. Процес отримання статусу прописаний постановою Кабміну Міністрів України «Про затвердження порядку надання статусу учасникам бойових дій особам які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» (2014 р., зі змінами) та передбачає певну бюрократичну процедуру. Так, відповідно до постанови рішення про надання статусу учасника бойових дій приймається міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, яка утворюється Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції із включенням до її складу фахівців Міноборони, МВС, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку.

Для надання статусу учасника бойових дій особам, командири (начальники) військових частин (органів, підрозділів) або інші керівники установ, закладів у місячний строк (відповідно до ст. 20 Закону України «Про звернення громадян» (1996 р., зі змінами) після завершення особами виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення, зобов'язані подати на розгляд комісії довідки та документи, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. Комісії вивчають документи і подають їх на розгляд міжвідомчої комісії, а в разі

відсутності підстав, повертають їх до військових частин (органів, підрозділів) з метою подальшого доопрацювання. Міжвідомча комісія розглядає документи, надіслані комісією, і в разі потреби заслуховує пояснення осіб, стосовно яких вони подані, свідків, представників державних органів та в місячний строк з дня надходження документів приймає рішення щодо надання статусу учасника бойових дій, про що інформує комісію.

У випадку неподання командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу), особа може самостійно звернутися до таких комісій. Відмова в наданні статусу учасника бойових дій питання про надання особі зазначеного статусу може повторно виноситися на розгляд міжвідомчої комісії. Рішення комісії може бути оскаржено в судовому порядку.

Також слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (2011р., зі змінами) безоплатну правову допомогу та правове забезпечення зможуть отримати ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (1993 р., зі змінами), особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, військовослужбовці Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу і військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також брали участь в антитерористичній операції, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань (стосовно питань, пов'язаних з їх соціальним захистом).

Інша, дуже поширена проблема – це медичні документи, де військовослужбовці мають обов'язково звертати увагу, що саме відображено в медичних довідках, оскільки їх зміст має важливе значення, адже від цього залежить чи дадуть учасникові АТО правовий статус, грошові виплати, різноманітні пільги та від цього залежить їхній майбутній правовий статус в Україні. Тому тут варто уважно ознайомитись з графою, де визначено діагноз і що там зазначено. Надзвичайно багато звернень від поранених військовослужбовців, яким у медичних довідках замість вогнепальних поранень внесено побутові травми. Нині почастишали випадки, коли факт смерті за відсутності тіла військовослужбовця відмовляються реєструвати, незважаючи на докази свідків, а відтак сім'я не має права на оформлення пільг і допомогу.

Абсолютно жодних прав не мають учасники добровольчих батальйонів – юридично вони є учасниками незаконних озброєних

формувань. І це незважаючи на те, що за фактом беруть безпосередню участь в АТО, виконуючи системні завдання штабу.

В сьогоденних умовах бійці не мають змоги ознайомитися із документами, які їм видають у військкоматах чи у госпіталях. Виходячи з цього, після закінчення АТО, можна прогнозувати велику кількість судових звернень у цій сфері, оскільки й самі учасники АТО не обізнані з документами та з інформацією, яка має там зазначатися.

Вважається, що на основі вивчення реальних фактів порушення прав бійців, потрібно систематизувати проблемні питання та інформувати про них відповідні державні структури. Завдяки формуванню правосвідомості населення необхідно розвивати сферу досудового врегулювання спірних питань і відновлення порушених прав, що призведе до ліквідації завантаженості судової системи.

Література:

1. Закон України «Про звернення громадян» 02.10.1996 р.(із змінами 2014р.) №393/96-ВР., www.ligazakon.ua.
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» 02.06.2011 р. (із змінами 2014р.) №3460-VI., www.ligazakon.ua.
3. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» 22.10.1993 р. (із змінами 2014р.) №3551-XII., www.ligazakon.ua.
4. Закон України «Про безоплатну правову допомогу». Науково-практичний коментар. [текст] :/ За заг. ред. Оніщука М. В. – К. : КП-Сервіс, 2012. – 100 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку надання статусу учасникам бойових дій особам які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» 20. 08. 2014 р. № 413, www.ligazakon.ua.
6. Кіщак Ю.І., Мінняло М.П. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на звернення. Монографія //Ю.І. Кіщак М.П. Мінняло/ – Миколаїв: ТОВ Фірма «Іліон», 2009. – 192с.
7. За тиждень роботи до «Центру правового захисту учасників АТО» надійшло 40 звернень [Електронний ресурс] URL:<http://www.gazeta.lviv.ua/life/2014/09/19/34580>, (дата звернення 19 вересня 2014р.).
8. На Львівщині учасникам АТО організували безкоштовну правову допомогу [Електронний ресурс] URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?na_lvivshhini_uchasnikam_ato_organizuvali_bezkoshtovnu_pravovu_dopomogu&objectId=1322038, (дата звернення 11 вересня 2014р.).

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Оксін В'талій Юрійович

здобувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Саме тепер назріла нагальна необхідність в створенні ефективних передумов для розвитку економічних ринкових відносин, в умовах всезагального реформування всієї суспільно-державної дійсності. Сучасна ситуація в нашій державі вимагає ґрунтовного дослідження та уточнення особливостей зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання банківської діяльності. Все це може стати в пригоді в подальшому під час позитивних змін в країні, але, звичайно з урахуванням національної специфіки.

До спорідненої проблематики звертали свої погляди такі вчені, як Я.О. Берназюк [1], М.В. Старинський [2], С.І. Лужковська [3], І.А. Шамрай [4], О.П. Орлюк [5], О.М. Селезньова [6], Т.А. Латковська [7], Г.Ю. Шемшученко [8] та багато інших вчених, проте до проблематики особливостей зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання банківської системи вони безпосередньо не торкалися.

Наукові дослідження в сфері фінансів мають тривалу історію, і більшість теоретиків вважає початком економічної науки працю Адама Сміта “Дослідження про природу та причини багатства народу”, яка була опублікована у 1776 р. З того часу фінанси поступово зайняли провідне місце в дослідженнях представників різних галузей науки [9, с. 18].

На погляд І. Я. Хитри банківські установи, з початку свого еволюційного розвитку, є одними з найстаріших і найбільших за активами фінансових посередників. Основна функція банків полягала у наданні механізму платежів для здійснення розрахунків та клірингових операцій, що сприяло розвитку торгівлі товарами й послугами, яка переживала на той час період бурхливого розвитку. Під поняттям банку слід розуміти фінансово-кредитну установу, яка виступає посередником щодо виконання комплексу функціональних обов'язків грошового характеру: мобілізацію коштів, здійснення розрахунків між економічними суб'єктами, надання їх у позичку [10, с. 7].

Найбільш досконала система органів управління і контролю за банківською діяльністю склалася у Франції. Відповідно до чинного законодавства поряд з Банком Франції до органів банківського контролю і

управління відносяться: Національна кредитна рада; Комітет по банківській регламентації; Комітет кредитних установ [11].

Далі в ракурсі нашого дослідження ми детальніше розглянемо їх повноваження.

Національна кредитна рада, яка виступає посередником у процесі функціонування банківської і фінансової систем. з питань банківської діяльності вона консультується з Урядом Франції та має право виносити попередження, а також порушувати розслідування зловживань. Вона щорічно надає Президенту і Парламенту Республіки доповідь про стан функціонування банківської і фінансової системи країни. Згідно з Законом “Про банки” до її складу входять представники адміністрації, парламенту, ділових кіл, профспілок, кредитних установ та експерти [11].

Комітет по банківській регламентації, що розробляє та приймає нормативні акти з питань правового регулювання діяльності кредитних установ і затверджує обов’язкові для кредитних установ економічні нормативи та порядок ведення бухгалтерського обліку та звітності [11].

Комітет кредитних установ, що видає акти застосування права, які мають індивідуальний характер, займається також реєстрацією кредитних установ, жорстко контролює законність їх створення. До його складу входять Міністр економіки і фінансів, Управляючий банком Франції, Голова Банківської комісії, представник Французької асоціації кредитних установ, представник профспілки службовців, два незалежні спеціалісти в галузі економіки і права [11].

В системі контролюючих органів Франції за банківською діяльністю особливе місце займає Банківська комісія. Основним її завданням є забезпечення безпеки французької банківської системи. Вона має незалежну адміністративну компетенцію, до складу якої входять управляючий Банком Франції, директор Казначейства, Державний радник, радник Касаційного суду, а також двоє фахівців, які обізнані в галузях права та економіки [11].

Італії також є багатоаспектним. Крім Центрального банку, його здійснює Міжміністерський комітет, який очолює Міністр фінансів. Комітет несе відповідальність, в основному за дотримання законності у сфері кредитної політики і за стан захисту ощадних банків. Основні принципи нагляду за банківською діяльністю сформульовано в Законі Італійської Республіки “Про банки”, який прийнято у 1993 р. В ньому визначено статус органів банківського і фінансового нагляду та процедури його здійснення, зокрема Національна комісія по контролю за фінансовими компаніями і фондовою біржею, яка контролює діяльність кредитно-фінансових установ на ринку цінних паперів [11].

Підсумовуючи все викладене вище, слід зазначити, на наш погляд, що дослідження особливостей зарубіжного досвіду адміністративно-

правового регулювання банківської системи слід продовжувати в подальшому, воно може допомогти, під час позитивних змін в країні, але, звичайно, позитивні тенденції з інших держав слід запозичувати з урахуванням національної специфіки.

Література:

1. Берназюк Я.О. Банки як суб'єкти податкових правовідносин: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Я.О. Берназюк ; Держ. податк. адмін. України. Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2004. — 20 с.
2. Старинський М.В. Банки як учасники адміністративно-деліктних відносин у сфері банківської діяльності: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М.В. Старинський ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2009. — 19 с.
3. Лучковська С.І. Правові основи валютного контролю: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / С.І. Лучковська ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2007. — 20 с.
4. Шамрай І.А. Правові основи створення фінансових установ в Україні та ліцензування їх операцій: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.А. Шамрай; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2007. — 20 с.
5. Орлюк О.П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України: Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О.П. Орлюк ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2003. — 39 с.
6. Селезньова О.М. Систематизація банківського законодавства як шлях удосконалення фінансово-правового регулювання банківської діяльності в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.М. Селезньова ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2009. — 20 с.
7. Латковська Т.А. Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Т.А. Латковська ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2008. — 36 с.
8. Шемшученко Г.Ю. Фінансово-правові аспекти регулювання банківського кредитування: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Г.Ю. Шемшученко ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. — К., 2005. — 20 с.
9. Орлюк О. П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України : дис. ... доктора. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / О. П. Орлюк – Харків, 2003. – 505 с.
10. Хитра І. Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец.

12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Я. Хитра. – Київ, 2011. – 16 с.

11. Зарубіжний досвід державного контролю за банківською діяльністю: [Електронний ресурс] / Фінансово-кредитна та банківської сфери. – 5 червня 2014. – Режим доступу: ile:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/Rar\$EX00.528/.html – Назва з екрану.

АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

Рогачов Юрій Миколайович

*здобувач кафедри адміністративного права Київського національного
університету ім. Т. Шевченка*

Публічне адміністрування, яке прийшло на заміну державному управлінню, обумовлене не тільки зміщенням акцентів до регулюючої складової, наданні публічно – сервісних послуг органами публічної влади, дотриманням та захистом прав громадян, а в першу чергу появою форм безпосередньої участі суспільства у державному управлінні, прийнятті управлінських рішень.

На даному етапі розвитку українського суспільства слід констатувати те, що державне управління засноване на передачі суспільством посадовим особам, органам державної влади квоти довіри на управління державною зокрема шляхом реалізації свого виборчого права без подальшої безпосередньої участі суспільства в такому управлінні є неповноцінним і недієвим про таке свідчить і багатий Європейський досвід здійснення народовладдя. На нашу думку закрити таку прогалину призване публічне адміністрування.

Значна роль в побудові системи публічного адміністрування, зокрема у сфері справляння податків і зборів, належить адміністративно – правовому регулюванню зокрема адаптації його механізмів під нові форми здійснення державного управління.

Для більш детального визначення ролі адміністративно – правового регулювання у сфері публічного адміністрування податків і зборів з'ясуємо основні історичні вехи становлення на законодавчому рівні форм участі суспільства його інститутів у державному управлінні України.

Указом Президента України від 31 липня 2004 року N 854/2004 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» визнано створення ефективних організаційних та правових умов для всебічної реалізації

громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, забезпечення відкритості діяльності органів виконавчої влади, врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання їх рішень, підтримання постійного діалогу з усіма соціальними групами громадян, створення можливостей для вільного та об'єктивного висвітлення усіх процесів у цій сфері засобами масової інформації пріоритетними завданнями Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади. [1]

Цим Указом було започатковано побудову форм впливу суспільства на процес формування та реалізації державної політики в тій чи іншій сфері, що в свою чергу призвано зробити його публічним тобто таким в якому реалізовано конституційне положення щодо народовладдя.

На виконання Указу Постановою Кабінету міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378 було затверджено Положення про Громадську раду при Кабінеті Міністрів України та Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади. Єдиною формою реалізації повноважень громадських рад за вказаною Постановою є рішення які мають рекомендаційний характер та подаються до державного органу для врахування при прийнятті рішень Кабінетом Міністрів України. [2]

У подальшому Постановою Кабінету міністрів України від 3 листопада 2010 р. N 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» були суттєво змінені положення попередньої постанови. Зупинимось на декількох основних досягненнях цього нормативно – правового акту. [3]

По – перше відповідно до затвердженого цією Постановою Типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, громадська рада є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

По – друге Постановою визначено порядок розгляду рішень громадської ради органом центральної виконавчої влади, який є обов'язковим до виконання. Відмова центрального органу виконавчої влади у прийнятті до розгляду пропозицій громадської ради повинна бути обґрунтованою та оприлюдненою.

По-третє цією Постановою вводиться поняття громадський контроль. Так громадська рада здійснює громадський контроль за врахуванням органом пропозицій та зауважень громадськості, а також

дотриманням ним нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції.

З аналізу наведених норм вбачається, що Положення принципово відрізняється від попереднього. На відміну від координаційної діяльності метою діяльності громадської ради визначено забезпечення участі суспільства в управлінні державними справами, що в свою чергу повністю узгоджується з Конституцією України та виступає певною формою реалізації народовладдя. Також цим положенням вводиться поняття громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, визначено обов'язковий порядок розгляду рішень, пропозицій відповідним центральним органом виконавчої влади. Такі законодавчі кроки свідчать про поступовий рух країни до встановлення дієвих форм побудови відносин публічного адміністрування, зокрема у сфері справляння податків і зборів.

На виконання зазначеної постанови Кабінету Міністрів України 28 травня 2013 р. при Міністерстві доходів і зборів України було створено громадську раду. Разом з цим, при Міністерстві фінансів України, як вищому органі виконавчої влади, відповідальному за формування податкової політики було створено громадську раду та 22.03.2013 р. схвалено Положення про Громадську раду при Міністерстві фінансів України.

Функціональна сфера громадської ради при Міністерстві фінансів України визначена цим положенням є доволі широкою. Однак, більшість форм участі громадськості у формуванні зокрема державної податкової політики залишаються «на папері», оскільки не мають під собою законодавчо визначених форм втілення. Сам по собі об'єм функціональних завдань не є співрозмірними із незначним об'ємом прав, які має громадська рада, що свідчить про декларативність цього нормативно – правового акту.

Єдиним інструментом, який може здійснити перетворення формального існування та діяльності інститутів громадськості в публічному адмініструванні є забезпечення адміністративно – правовою відповідальністю реалізацію визначених законодавством форм та механізмів участі громадськості його інститутів в державному управлінні. В цьому контексті, враховуючи значний обсяг взаємовідносин, пропонується доповнити Кодекс про адміністративні правопорушення окремим розділом «адміністративні правопорушення у сфері здійснення громадського контролю». При цьому під громадським контролем слід розуміти усі, передбачені діючим законодавством форми та механізми участі громадськості його інституцій в здійсненні державного управління зокрема у сфері справляння податків і зборів.

Література:

1. Указ Президента України від 31 липня 2004 року N 854/2004 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/854/2004>
2. Постанова Кабінету міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378 про Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-%D0%B>
3. Постанова Кабінету міністрів України від 3 листопада 2010 р. N 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>

**ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ
ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ**

Лепенець Катерина Вікторівна

студентка Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури

України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Актуальність питання обумовлена зростанням кількості осіб з обмеженими фізичними можливостями та підвищенням ролі держави в удосконаленні механізму професійної реабілітації та забезпеченні зайнятості таких осіб. На сучасному етапі розвитку нашої держави, на жаль, зростає тенденція суттєвого збільшення числа інвалідів.

Треба відзначити у південній Європі, а також в Австрії, Бельгії, Ірландії, кількість людей з серйозною інвалідністю нижче, ніж в інших країнах, і становить лише близько 20% від загального числа опитаних. У Великобританії, Фінляндії та Україні відсоток осіб з серйозною інвалідністю є одним з найвищих. Так чи інакше, в усіх вивчених країнах кількість людей з інвалідністю, здатних до повністю самостійного життя, не перевищує 10%.

Як показало дослідження, у більшості країн наявність інвалідності працівників не впливає на рівень оплати їх праці, а якщо і впливає, то це пояснюється не дискримінацією інвалідів, а низькою продуктивністю їх праці. На несправедливу оплату праці можуть поскаржитися, швидше, люди без інвалідності або інваліди, здатні до самостійного життя, а не ті працівники, які не здатні жити без сторонньої допомоги.

Там, де відмінності в заробітній платі між людьми з інвалідністю та без неї існують, як показав проведений аналіз, вони пов'язані в основному з особистими характеристиками працівників і особливостями виконуваних ними видів робіт, а не з дискримінацією щодо інвалідів. Тим не менш, зарубіжними науковцями, були виявлені деякі винятки щодо чоловіків-інвалідів у Великобританії, жінок-інвалідів в Бельгії та Нідерландів. Однак для даних категорій населення нерівність у заробітній платі, як правило, пов'язано з вибором виду роботи, а не з дискримінацією інвалідів в сфері оплати праці.

Політика на ринку праці повинна бути спрямована на підвищення продуктивності праці інвалідів з тим, щоб забезпечити їх високою заробітною платою. Компанії, що проводять антидискримінаційну політику, в тому числі в Україні, зобов'язані надавати інвалідам всі необхідні умови для забезпечення високої продуктивності праці, в тому числі обладнання, особисту підтримку, медичну допомогу і т.д. Метою

діяльності таких компаній має бути забезпечення однакової продуктивності праці всіх категорій працівників і рівного високого рівня зарплат, незалежно від їх фізичного стану.

Ми впевнені, що законодавство України не повинне бути дискримінаційним стосовно інвалідів і не має створювати перешкод для їх працевлаштування. Державі слід активно підтримувати включення інвалідів у вільний ринок праці. Така підтримка може здійснюватися за допомогою різних заходів, включаючи (1) професійну підготовку, (2) установлення стимулюючих квот, (3) резервоване або цільове працевлаштування, (4) надання інших видів технічної або фінансової допомоги підприємствам, що наймають працівників-інвалідів. Держава повинна заохочувати роботодавців здійснювати заходи для створення інвалідам належних умов реалізації права на працю.

Як позитивний захід із попередження дискримінації інвалідів можна запропонувати імперативний припис, який повинен забезпечувати реалізацію принципу справедливої зайнятості через обов'язкову участь інвалідів в усіх органах влади та підприємствах, установах та організаціях державної форми власності у відповідному процентному відношенні. На нашу думку, такий нормативний механізм має гарантувати інвалідам захист від структурної та системної дискримінації в Україні.

**ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК ПРАВОВУ ОЗНАКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Мокрицька Наталія Петрівна

*кандидат юридичних наук, Львівський державний університет
внутрішніх справ*

У 1991 році в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.91 №1264-ХІІ (роз. ХІ, ст. 51) було вперше передбачено, що екологічна безпека це стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

В першу чергу доцільно відзначити, що в екологічному законодавстві України відсутнє визначення поняття «стан навколишнього природного середовища», яке вочевидь має важливе значення для науково-практичного юридичного осмислення даної норми.

У ст. 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначено, що навколишнє природне середовище є об'єктом державної охорони та державного регулювання як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в економіці в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси.

Якщо звернутися до тлумачного словника української мови, то під станом можна розуміти «обставини, умови, в яких хто-, що-небудь перебуває, існує; ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами, сукупність ознак, рис, що характеризують предмет, явище в даний момент відповідно до певних вимог щодо якості, ступеня готовності тощо».

Оскільки законодавець визначає, зокрема, навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, то очевидно не варто розкривати зміст багатозначної категорії «стан» через обставини та умови, в яких хто-, що-небудь перебуває. [1]

Отже стан навколишнього природного середовища на нашу думку, окреслюється екологічними вимогами, які характеризують його якість.

Як слушно зауважує Андрейцев В. «важливим чинником та ознакою безпечного навколишнього природного середовища є така його якість, яка характеризується наявністю хімічних, фізичних, біологічних та інших елементів і сумішей, що не порушують природного балансу фізичного зв'язку людини і довкілля, не знижують його природні можливості до

самовідновлення і не перевищують встановлених законодавством нормативів екологічної безпеки».[2]

У екологічному законодавстві багатьох країн, зокрема Таджикистану [3] передбачено, що якість навколишнього середовища – це його стан, який характеризується фізичними, хімічними, біологічними та іншими показниками або їх сукупністю. Разом з тим, йдеться про таку його якість, зазначено у нормах, яка забезпечує екологічну безпеку, стійке функціонування природних екологічних систем, інших природних і природно-антропогенних об'єктів.

У відповідності до чинного українського законодавства такими вимогами можуть слугувати екологічні нормативи. Згідно ст. 33 «Про охорону навколишнього природного середовища» вони встановлюють гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних та біологічних факторів. Перевищення їх показників у навколишньому природному середовищі свідчить про те, що якість у тій чи іншій мірі останнього погіршується.

Переконливим свідченням таких міркувань можуть бути дані Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища Міністерства екології та природних ресурсів України. Найновіша за станом прийняття датована 2012 роком. [4] Зокрема, тут передбачено, що у 2012 році у чотирьох містах країни були зафіксовані випадки високого забруднення атмосферного повітря (ВЗ), коли максимальна концентрація забруднювальної речовини була на рівні ≥ 5 ГДКм.р. (середньо-добова гранична концентрація). Очевидно за таких умов питання існування екологічної безпеки на даний момент є сумнівним.

Доцільно також зауважити, що у ст. 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» передбачено нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря . Це група нормативів, дотримання яких запобігає виникненню небезпеки для здоров'я людини та стану навколишнього природного середовища від впливу шкідливих чинників атмосферного повітря.

Основними серед них є норматив якості атмосферного повітря та гранично допустимі рівні впливу акустичного, електромагнітного, іонізуючого та інших фізичних факторів і біологічного впливу на стан атмосферного повітря населених пунктів.

Наведені дані Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища свідчать про порушення нормативу якості. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» - це критерій якості атмосферного повітря, який відображає гранично допустимий максимальний вміст забруднюючих речовин в атмосферному

повітрі і при якому відсутній негативний вплив на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища.

У зв'язку з його порушенням відбулося забруднення атмосферного повітря як основного незамінного компонента навколишнього природного середовища, тобто відбулося змінення складу і властивостей атмосферного повітря в результаті надходження або утворення в ньому фізичних, біологічних факторів і (або) хімічних сполук, що можуть несприятливо впливати на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища (ст. 1 цього ж закону).

З огляду на проведений аналіз досліджених понять можна зробити висновок, що поняття «стан навколишнього природного середовища» та «екологічні вимоги, нормативи» перебувають між собою у змістовному зв'язку.

Екологічні нормативи є критерієм, які характеризують стан навколишнього природного середовища відповідно до його кількісних та якісних характеристик і встановлюють по суті гранично-допустимі межі, визначені законодавством скидів та викидів в навколишнє природне середовище забруднюючих речовин. Екологічна безпека вимірюється і показником рівня впливу акустичного, електромагнітного, іонізуючого та інших фізичних факторів і біологічного впливу.

Отже стан навколишнього природного середовища є важливою юридичною ознакою, яка характеризує законодавче визначення «екологічна безпека». Власне в такий спосіб, як видається, законодавець вказує на необхідність розробки, затвердження та удосконалення нормативів, які будуть визначати якісні показники навколишнього природного середовища.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/Уклад і голов.ред. В. Т. Бусел.- К; Ірпінь:ВТФ «Перун», 2005.- 1728 с.
2. Андрейцев В. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційне - правового забезпечення / В. Андрейцев[Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=8&d=487>
3. Про охорону навколишнього середовища: Закон Республіки Таджикистан від 02.09.2011 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mmk.tj/ru/legislation/legislation-base/>
4. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища у 2012 році [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/dopovidi/infooglyad>

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Залізняк Віталій Анатолійович

*кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

Розвиток світової економіки значною мірою відображається на ринках фінансових послуг. Із середини 80-х рр. ХХ ст. у Європі активізувався процес злиття й поглинання фінансових організацій, у який у середині 90-х включилася й Україна. Компанії стали створювати фінансові союзи й об'єднання, зокрема об'єднання банків і страхових компаній, що зумовило виникнення на ринках фінансових послуг такого явища, як консолідація банків і страхових компаній. Банки і страхові компанії, що входять до спільних груп банко-страхування, вирішують проблеми з капіталізацією за рахунок перерозподілу коштів у групах [1; 7].

Вивчення зарубіжного досвіду концентрації капіталів страхових компаній і банків, виявлення основних тенденцій цього процесу необхідне для обґрунтування ефективної стратегії взаємодії названих інституцій на ринку фінансових послуг, для законодавчо-нормативного й макроекономічного регулювання такої взаємодії з боку державних органів з метою захисту інтересів споживачів.

Існує багато наукових досліджень страхового та банківського ринків як окремих суб'єктів. Проте глибина аналізу взаємодії та взаємопроникнення банківського і страхового капіталу не достатня. Одними з перших дослідників цієї теми стали О. Лилик, Н. Тарасова, М. Мних, Л. Ширинян, В. Фурман, В. Зубарев та інші. Більшість публікацій цих та інших авторів присвячена з'ясуванню суті й класифікації різноманітних ризиків, властивих банківській діяльності, і заходам з їх страхування.

Взаємопроникнення банківського і страхового капіталу в різних країнах по-різному регулюється законодавством. Так, у ряді країн законодавство передбачає входження банку своїм капіталом у страхову компанію і навпаки. Проте в більшості випадків ці дві фінансові установи не зв'язані між собою статутними зобов'язаннями, а працюють за угодами. Така тенденція простежується на канадському страховому ринку. У 1992 році в Канаді були введені законодавчі норми, які дозволяли банкам купувати страхові компанії і банки, які мали значні фінансові ресурси, сучасне технічне забезпечення, широку мережу філій у всьому світі. Отже, за рахунок банків розширилося конкурентне поле страхових

послуг. У європейських країнах законодавство також дозволяє формування фінансових груп за участю банківських і страхових структур [9].

Тенденція інтеграції банківського і страхового бізнесу має місце й у трансформаційних економіках країн Східної Європи, і в Україні зокрема. Проте сьогодні практика взаємопроникнення банківського і страхового капіталу випереджає тут наукові уявлення й наукові дослідження причин, форм і закономірностей цього процесу.

Формування фінансового ринку здійснюється в умовах консолідації сектору банківської і страхової діяльності, сучасний стан якого досліджено за даними НБУ та Ліги страхових організацій. Порівняльний аналіз банків і страхових компаній в Україні свідчить, що кількість страхових компаній на сьогодні є достатньою та перевищує кількість банків майже у 2,5 рази.

Більшість банків створюються як відкриті акціонерні товариства, тоді як практично 60 % усіх страхових компаній створені у вигляді закритих акціонерних товариств і здійснюють свою діяльність в інтересах засновників, що не сприяє розвитку страхового ринку, тому в наш час банківський сектор в Україні більш розвинений [8].

За даними таблиці видно, що активи банків у 2007 році зросли більш ніж у 5 разів порівняно з 2004 роком. Активи страхових компаній за цей же період збільшилися в 1,5 рази. Це пов'язано зі специфікою українського фінансового ринку послуг, із нерівністю ринкового та державного механізмів регулювання цих сфер, з особливостями організації роботи обох ринків.

Аналізуючи видатки банків і страхових компаній, можна прийти до висновку, що в цьому випадку має місце тенденція росту видатків як банків, так і страхових компаній. Тільки темпи росту банківських видатків значно більші від страхових через більшу розвиненість банківського сектора та «кредитного буму» в останній час.

Проведення порівняльного аналізу страхового та банківського ринків фінансових послуг в Україні дало змогу побачити, що, незважаючи на кількісну перевагу страхових компаній, стан банківських установ набагато кращий. Окрім того, сучасна економічна ситуація ускладнює процес консолідації обох ринків.

Чинниками ускладнення процесу консолідації є зокрема слабкий розвиток в Україні фінансових інститутів, куди могли б інвестувати кошти страхові компанії, низький платоспроможний попит, нерозвинута фінансова культура, бідність населення та інші [5].

Співпраця страхової компанії з банком вигідна обом учасникам, оскільки знижується собівартість трансакцій та інформаційних витрат усередині групи і, як наслідок, зменшуються тарифи, надається

можливість вести більш гнучку цінову політику, зростає надійність усіх фінансових операцій, що проводяться страховою компанією і банком, також раціонально інвестуються кошти страхових резервів, зібраних страховою компанією. Крім того, у банку виникає додаткове джерело доходів – комісійна винагорода за реалізацію страхових полісів [2].

Проте, крім зазначених переваг, інтеграція банків і страхових компаній має й недоліки, головним із яких є монополізація фінансової галузі. Наприклад, підприємство бере в банку в лізинг обладнання, при цьому банк зобов'язує його застрахувати лізингове майно й пропонує ряд страхових компаній, поліси яких він прийме. Із цими страховими компаніями він має договір про співпрацю, або вони входять в одну банківсько-страхову групу. Підприємство, яке бере у лізинг обладнання, не має права вибрати іншу страхову компанію, умови страхування якої можуть бути більш привабливими, а вартість послуг – нижчою, що обмежує права споживача фінансових послуг. Таким чином, відбувається прихована монополізація ринку фінансових послуг [2].

Для ефективної взаємодії банків в умовах розвитку страхових відносин необхідно створити систему державного регулювання функціонування й розвитку банківсько-страхових структур, визначити вимоги до функціонування таких структур згідно з нормами й стандартами Європейського Союзу [5].

Світові тенденції до подальшої інтеграції страхового і банківського капіталу, а також європейський досвід примушують Україну формувати законодавчо-нормативну базу із цих питань і розробляти економічну політику, яка б сприяла зрощенню, взаємопроникненню банківського й страхового сегментів фінансового ринку.

Література:

1. Грищенко Р. Тенденції банківського бізнесу: злиття банків, страхових компаній та пенсійних фондів // Вісник НБУ. – 2004. – Лютий. – С. 15-17.
2. Зубарев В. Банк і страхування: «за» і «проти» // Вісник НБУ. – 2004. – Листопад. – С. 32-38.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 12 місяців 2006 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uainsur.com>
4. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2007 року // Вісник НБУ. – 2007. – № 2. – С. 50 .
5. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. - К.: Знання, 2011. – 390 с.

**ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА ЇЇ ПОРУШЕННЯ В ГІБРИДНІЙ
ВІЙНІ**

Токарська Антоніна Семенівна

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії
держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ*

Політика права на даному етапі зазнає непростих випробувань і конче потрібних глибинних осмислень. «Науково-терапевтичний дискурс» про дію неправа і подолання його деформацій стає ядром сучасної науки. Нагальними для виконання визрівають завдання: 1. щодо формування досконалого національного права і його синхронізації із європейським правом; 2. відповідальність за творення права.

Такі актуалізовані насущні завдання сформовані вимогами нинішніх драматичних подій у державі. Йдеться про невідкладність «рентгенологічних» досліджень злочинних діянь та їхніх проявів у розв'язаній агресором інформаційній війні. Детальний аналіз спонукає до необхідності перегляду по-новому структури таких злочинів, технологій їх вчинення, їхнє співвідношення із провинною та наслідками, і за А. Козловим, встановлення нових аргументів на користь і визначення рівня суспільної небезпеки в якості ознак злочину.

Інформаційна війна проти України, на жаль, це відносно новітнє явище, яке все-таки було нам відоме як таке, що поширювалося ще з років «холодної» війни. Однак ніколи за всю історію встановлення і розвитку незалежної України інформаційна війна не набувала таких масштабів і негативних наслідків у суспільстві, як сьогодні. Сучасна інформаційна війна побудована на основній меті: 1) подолати супротивника інформаційно-психологічними методами; 2) поширювати паніку, страх і ненависть; 3) руйнувати ментальні основи суспільства і держави й демократичні процеси в Україні.

Такі злочинні діяння мають: по-перше, добре розроблені канали впливу на суспільну свідомість; по-друге, кадровий потенціал зі злочинними намірами виконавців вказівок агресора; по-третє, відпрацьовані технології прихованого впливу. Однак основним інструментом інформаційної війни є не інформація, а спосіб її подачі, злочинні технології її трансформації та дезінформування, які перетворюються у «війну смислів», у творення фантазмагоричної картини світу, що вибудовується на основі: 1) брехні як пропагандистського прийому; 2) напівправді.

Технології (як перша, так і друга) формуються на підміні понять. Наприклад, популярне нині «формулювання» країни-агресора у словосполученні «українська криза» зомбує населення для переконування у наявності внутрішньої проблеми в Україні і відсутності російського втручання в ній. Так само як і мовне питання про нібито «порушення прав» російськомовних громадян.

Гостроактуальна потреба захисту від наслідків інформаційної війни визріває на підставі конституційних вимог щодо безпеки особи для подолання сучасних злочинів проти неї в інформаційній війні, яка у ХХІ столітті стала передвісником розв'язання проти нашої держави сучасної війни. Світова мас-медійна практика хоча і має правові оцінки інформаційної (словесної) агресії, однак такої інфовійни жодна з країн ще не переживала. Участь російських мас-медіа в ній трактується як співучасть у злочинах. Впливи ЗМІ руйнують психологічні основи людського буття та грубо порушують правові норми, масовано атакують суспільну та індивідуальну свідомість, відтак пошук способів зупинення або нейтралізації завданої в інформаційній війні шкоди актуалізується в межах міжнародного права. Для започаткування судового захисту потрібні ефективні заходи подолання загроз на основі пріоритету міжнародних договорів; через посередництво міжнародних організацій; передачу законодавчої ініціативи уряду для оперативного реагування парламентом щодо захисту інформаційних прав і свобод людини.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Гартман Мар'яна Тарасівна</i> ІСТОРИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЄВРЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В ПЕРІОД СУДДІВ.....	3
<i>Ермакова Анна Станиславовна</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НОВЫХ РЕЛИГИОЗНЫХ КУЛЬТОВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	5
<i>Рибак Вікторія Олексіївна</i> СПАДОК МИНУЛОГО – ДЛЯ ІДЕЙ СУЧАСНОСТІ.....	9
<i>Яремко Оксана Михайлівна</i> СПІВВІДНОШЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ГУМАНІСТИЧНОГО ВИМІРІВ В ІНСТИТУТІ ПОКАРАННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ТРАДИЦІЇ.....	11

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Сорговицький Олег Вікторович, Стойчевски Даниел Драганович</i> ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСТВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА.....	15
<i>Стоянова Олена Євгенівна</i> ЩОДО ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНОСТІ ПРИНЦИПІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	18

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право

<i>Андрущенко Тетяна Сергіївна</i> ПІДСТАВИ ТА НАСЛІДКИ РОЗІРВАННЯ АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ.....	21
<i>Ісаханян Джульєта Артурівна</i> ОБСТАВИНИ, ЩО УТРУДНЮЮТЬ ЕФЕКТИВНЕ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	23

Кондратова Анна Миколаївна ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ
ПОНЯТТЯ СПАДЩИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ТА
ПРАВАЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ.....25

Чернілевська Олена Ігорівна МНОЖИННІСТЬ ОСІБ У
ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ІЗ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ПРАЦІВНИКОМ.....29

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

Губіна Єлизавета Никифорівна ОBOB'ЯЗОК ПОНЯТИХ НЕ
РОЗГОЛОШУВАТИ ВІДОМОСТІ ЩОДО ПРОВЕДЕНОЇ
ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ.....31

Гуцуляк Микола Ярославович, Бабан Лучіан Валентинович
СИСТЕМА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ
ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ.....34

Карпов Никифор Семенович НАСЛІДКИ НЕПРИБУТТЯ СВІДКА
НА ВИКЛИК СЛІДЧОГО ТА ПРОКУРОРА.....38

Оперук Віталій Ігорович, Українець Віталій Іванович
ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРИЧИН, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ
ДО АВАРІЙ ТА КАТАСТРОФ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ.....42

Приходько Олена Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ
ХУЛІГАНСТВА ЯК ЗЛОЧИНУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВOPOPУШЕННЯ.....44

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

Васильчук Світлана Станіславівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ
ХАРАКТЕРИСТИКИ РИС НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ.....47

Кіщак Юрій Іванович АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ УЧАСНИКІВ АТО В УКРАЇНІ.....49

Оксінъ Віталій Юрійович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....53

Рогачов Юрій Миколайович АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ.....56

Трудове право та право соціального забезпечення

Лепенець Катерина Вікторівна ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ.....60

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Мокрицька Наталія Петрівна ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПРАВОВУ ОЗНАКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....62

Фінансове право. Банківське право

Залізняк Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....65

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Токарська Антоніна Семенівна ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА ЇЇ ПОРУШЕННЯ В ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ.....68

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Сучасні проблеми права в Україні

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

1 жовтня 2014 р.

Підписано до друку 07.10.2014
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net